

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Εμπειρική Μελέτη της Συμπεριφοράς των Μη
Εξυπηρετούμενων Δανείων στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

ΓΚΑΝΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων
για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Πειραιάς, Ιούλιος 2023

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM IN ECONOMIC AND BUSINESS
STRATEGY

An Empirical Study of the Behavior of Non-Performing Loans in
the Greek Banking System

GKANA AGGELIKI

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Economic and Business Strategy

Piraeus, Greece, July 2023

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών σπουδών μου στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική, οφείλω να ευχαριστήσω, αρχικά, τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Χρήστο Ν. Αγιακλόγλου, για τη καθοδήγηση που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια της συγγραφής και έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία, καθώς και για την άψογη συνεργασία μας καθ' όλη την διάρκεια. Η υποστήριξή του και οι εύστοχες συμβουλές του κρίθηκαν αδιαμφισβήτητα αναγκαίες για την επιτυχή ολοκλήρωση της παρούσας. Τέλος, ευχαριστώ θερμά την οικογένειά μου που πάντοτε είναι δίπλα μου και μου προσέφερε απλόχερα αμέριστη υποστήριξη και συνεχή ενθάρρυνση κατά τη διάρκεια της ολοκλήρωσης των σπουδών μου.

Εμπειρική Μελέτη της Συμπεριφοράς των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

Σημαντικοί όροι: Μη εξυπηρετούμενα δάνεια, Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα, ΑΕΠ, Διατραπεζικό Επιτόκιο, Ανεργία, Ιδιωτική Κατανάλωση, Τραπεζικό Σύστημα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η οικονομική παγκοσμιοποίηση, η αστάθεια των κεφαλαιαγορών και οι συνέπειες των χρηματοπιστωτικών κρίσεων όπως αυτής των τελευταίων ετών έπληξαν πολλές χώρες παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Το τραπεζικό σύστημα κατέληξε επιβαρυνμένο με ένα υψηλό απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων, που οδήγησε στη μείωση των διαθέσιμων πόρων του για νέες χρηματοδοτήσεις, επιβραδύνοντας έτσι την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας. Πολλοί δανειολήπτες, στον απόηχο της οικονομικής κρίσης, βρέθηκαν αντιμέτωποι με την μη ικανότητα κάλυψης των υποχρεώσεών τους απέναντι στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) ('Non-performing Loans – NPLs') και μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ) ('Non-performing Exposures – NPEs') αποτελεί, αναμφισβήτητα, τη σημαντικότερη πρόκληση που καλέστηκε να αντιμετωπίσει τα προηγούμενα χρόνια το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και συνεχίζει να αντιμετωπίζει.

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται το ευρέως διαδεδομένο ζήτημα των επισφαλών αυτών απαιτήσεων (ή αλλιώς «κόκκινων δανείων»), το

οποίο αποτελεί ένα ευρύ, πολυσυζητημένο, εξειδικευμένο και πολυεπίπεδο πρόβλημα για αρκετές περιφερειακές οικονομίες της Ευρωζώνης, όπως η Ελληνική. Η αποτελεσματική διαχείριση των NPLs/ NPEs από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν, καθώς είναι μέγιστης σημασίας η γρήγορη αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, η βελτίωση της εμπιστοσύνης των αγορών και της πίστης στον χρηματοοικονομικό τομέα καθώς και η ενίσχυση της δυνατότητας του τραπεζικού τομέα να χρηματοδοτήσει την οικονομία και να οδηγήσει επομένως σε μία βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη.

Συγκεκριμένα, στη παρούσα αναλύεται ο ρόλος και η δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ορίζονται βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά που αφορούν στα NPLs/ NPEs και αξιολογείται ο λόγος και ο τρόπος δημιουργίας αυτού του μεγάλου όγκου επισφαλών απαιτήσεων, ο οποίος επιδρά έντονα τόσο στην ανάπτυξη των τραπεζών όσο και της κοινωνίας, καθιστώντας έτσι επιτακτική την ανάγκη για την αντιμετώπισή τους. Επιπρόσθετα, αναλύεται το πλαίσιο ρύθμισης και εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς και οι ρυθμιστικοί κανόνες που το διέπουν. Μεταξύ άλλων, παρουσιάζεται η χρηματοπιστωτική κρίση στην Αμερική αλλά και η Ελληνική κρίση χρέους, καθώς και οι ενδεικτικοί τρόποι αντιμετώπισης του ζητήματος μέσω των μέσων που έχουν στη διάθεσή τους οι τράπεζες ώστε να μειώσουν τα επίπεδα των εν λόγω δανείων. Συνεπακόλουθα, αναλύεται το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την διαχείριση των NPLs/ NPEs βάσει των κατευθυντήριων γραμμών των εποπτικών αρχών, όπως αυτές έχουν θεσπιστεί. Τέλος, εκπονείται εμπειρική μελέτη σχετικά με την επίδραση ορισμένων

από τους πιο σημαντικούς παράγοντες πάνω στη διαμόρφωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιείται βιβλιογραφική ανάλυση των μεταβλητών που εντάσσονται στην εμπειρική έρευνα και αναλύεται η επίδραση τους πάνω στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αλλά και εξάγονται στατιστικά συμπεράσματα.

An Empirical Study of the Behavior of Non-Performing Loans in the Greek Banking System

Keywords: Non-performing loans, Non-performing Exposures, GDP, Interbank Rate, Unemployment rate, Private Consumption, Banking System

ABSTRACT

Economic globalization, instability of the capital markets and the consequences of financial crises such as that of the last few years have affected many countries worldwide, including Greece. The banking system ended up burdened with a high stock of non-performing loans (herein after NPLs), which reduced its available resources for new financing, thus, slowing the recovery of economic activity. Many borrowers, in the wake of the financial crisis, found themselves unable to meet their obligations to financial institutions. The effective management of non-performing loans and non-performing exposures (herein after NPEs) is, without a doubt, the most important challenge that the Greek banking sector has had to face in previous years and continues to face.

This thesis deals with the widespread issue of such «bad debts», which is a broad, much-discussed, specialized and multi-layered problem for several regional economies of the Eurozone, including Greece. Effective management of NPLs/ NPEs by financial institutions is one of the biggest challenges they face, as it is of utmost importance to quickly restore financial stability, improve market confidence and

faith in the financial sector as well as strengthening the ability of the banking sector to finance the economy and therefore lead to a sustainable economic recovery.

Specifically, this paper analyzes the role and structure of the financial system, defines key concepts and characteristics related to NPLs/ NPEs and evaluates the reason and way of creating this large volume of bad debts, which strongly affects both the development of banks and society, thus making the need to deal with them in an imperative way. In addition, the regulation and supervision framework of the financial system is analyzed as well as the regulatory framework and concepts that govern it. Among other things, the financial crisis in America and the Greek debt crisis are presented, as well as the indicative ways of dealing with the issue through the means available to the banks in order to reduce the levels of the non-performing loans in question. Consequently, the current institutional framework for the management of NPLs/ NPEs is analyzed based on the supervisory authorities' guidelines that have been established. Finally, an empirical study is performed regarding the effect of some of the most important factors on the formation of non-performing loans. More specifically, a bibliographic analysis of the variables included in the empirical research is carried out and their effect on the non-performing loans is analyzed as well as statistical conclusions are drawn.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	v
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	vi
ABSTRACT	ix
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	xi
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	xiii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	xiv
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	1
ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	1
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	3
1.3 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	10
1.4 ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ.....	14
1.5 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ	17
1.6 ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	20
1.7 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ.....	22
1.8 ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	29
1.9 ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	33
1.10 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	39
ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΑ ΔΑΝΕΙΑ	39
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	39
2.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ NPLs	40

2.3	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ NPLs	45
2.4	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ	53
2.5	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ.....	57
2.6	ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΑ NPLs.....	60
2.7	ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ NPLs.....	69
2.8	ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ NPEs ΑΠΟ ΤΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.....	74
2.9	ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....		78
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΑ NPLs		78
3.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	78
3.2	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ.....	79
3.3	ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	83
3.4	ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		97

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1: ΕΞΕΛΙΞΗ NPLs ΠΡΟ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΕΥΡΩ ΧΙΛ.....	46
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.2: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΩΝ ΒΑΣΕΙ NPL RATIO.....	61
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.3: ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΤΗΣΙΟΥ ΡΥΘΜΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ GDP (%).....	62

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1: ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΤΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΒΑΣΕΙ ECB NPL GUIDANCE	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ NPL.....	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ GDP	85
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	85
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ EURIBOR.....	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΣΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗΣ NPL.....	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΣΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗΣ GDP	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.8: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΣΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑ	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.9: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΣΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗΣ EURIBOR.....	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.10: ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΑΣ ΡΙΖΑΣ ΣΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.11: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ NPL ΜΕ GDP.....	91
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.12: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ NPL ΜΕ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	92
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.13: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ NPL ΜΕ EURIBOR	93
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.14: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ NPL ΜΕ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ.....	94

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από θεσμικές μονάδες και αγορές που αλληλοεπιδρούν, συνήθως με πολύπλοκο τρόπο, με σκοπό την κινητοποίηση κεφαλαίων για επενδύσεις και την παροχή διευκολύνσεων, συμπεριλαμβανομένων συστημάτων πληρωμών, για τη χρηματοδότηση εμπορικής δραστηριότητας.¹ Ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων εντός του συστήματος είναι πρωτίστως να διαμεσολαβούν μεταξύ εκείνων που παρέχουν κεφάλαια και εκείνων που χρειάζονται κεφάλαια. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές επιτρέπουν τη διαπραγμάτευση χρηματοοικονομικών απαιτήσεων σύμφωνα με καθιερωμένους κανόνες και, επιπρόσθετα, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό των τιμών της αγοράς (IMF, 2006).

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί την «καρδιά» του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας, αφού σε αυτό εντάσσονται οργανισμοί που κατέχουν τον ρόλο του διαμεσολαβητή μεταξύ των αποταμιευτών και των πιστούχων, εξασφαλίζοντας τον μετασχηματισμό της ρευστότητας. Συμβάλλει αποτελεσματικά στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας με την τόνωση της εγχώριας ζήτησης, την χρηματοδότηση δυναμικών κλάδων της οικονομίας και καινοτόμων επενδυτικών

---

¹ Μια θεσμική μονάδα είναι μια οντότητα, όπως ένα νοικοκυριό, μια εταιρεία ή μια κρατική υπηρεσία, που είναι ικανή από μόνη της να κατέχει περιουσιακά στοιχεία, να αναλαμβάνει υποχρεώσεις και να συμμετέχει σε οικονομικές δραστηριότητες και συναλλαγές με άλλες οντότητες (IMF, 2006).

πρωτοβουλιών. Ο διαμεσολαβητικός ρόλος των τραπεζών στην οικονομία, εκτός από την κινητοποίηση των αποταμιεύσεων, συνίσταται στη συλλογή και αξιοποίηση της πληροφόρησης για το επιχειρηματικό περιβάλλον και τις οικονομικές προοπτικές, και κατά συνέπεια, τη σε βάθος ανάλυση και καλύτερη διαχείριση του κίνδυνου.

Η χορήγηση δανείων, βάσει συγκεκριμένων επιτοκίων, αποτελεί τη βασική οικονομική λειτουργία των τραπεζών και των ανταγωνιστών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ωστόσο, για την μείωση των τραπεζικών κινδύνων που δύναται να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες, εφαρμόζονται συγκεκριμένα ρυθμιστικοί κανόνες και πλαίσια συμμόρφωσης αλλά και διαχείρισης, συμβάλλοντας έτσι στην κατοχύρωση της ασφάλειας και της ευρωστίας του τραπεζικού συστήματος.

Το παρακάτω κεφάλαιο καθορίζει ορισμένες από τις βασικές έννοιες που απαιτούνται για την περαιτέρω ανάλυση του προβλήματος των NPLs στη παρούσα διπλωματική εργασία και αποτελούν σημαντική και βασική προϋπόθεση για την κατανόησή της. Αρχικά, δίνεται μια αναλυτική περιγραφή της λειτουργίας και του ρόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην οικονομία και, επιπρόσθετα, ορίζονται βασικές έννοιες όπως τραπεζικό σύστημα, χρήμα, τραπεζικά δάνεια, επιτόκια δανεισμού και τραπεζικοί κίνδυνοι. Τέλος, αναλύονται συνοπτικά οι ρυθμιστικοί κανόνες λειτουργίας των τραπεζών που θα συμβάλλουν σημαντικά στο να κατανοηθεί το πλαίσιο λειτουργίας αυτών για τη διαχείριση και μείωση των NPLs.

1.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Ένα χρηματοπιστωτικό (ή χρηματοοικονομικό) σύστημα (financial system) αποτελείται από θεσμικές μονάδες και αγορές που αλληλοεπιδρούν με στόχο την κινητοποίηση κεφαλαίων για την πραγματοποίηση επενδύσεων και την παροχή διευκολύνσεων στη χρηματοδότηση της εμπορικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων πληρωμών. Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού μηχανισμού σε μια οικονομία είναι η αναδιανομή των αποταμιεύσεων των πλεονασματικών μονάδων προς τις καταλληλότερες επενδυτικές ή καταναλωτικές χρήσεις, οι οποίες αυξάνουν το παραγόμενο προϊόν της οικονομίας και την ικανοποίηση των καταναλωτικών επιθυμιών. Η διαδικασία αυτή συντελείται με τον δανεισμό των χρημάτων των αποταμιευτών σε οργανισμούς που λειτουργούν ως χρηματοπιστωτικοί μεσολαβητές (financial intermediaries), και οι οποίοι με τη σειρά τους δανείζουν τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις ή το κράτος (Mankiw, 2013).

Επομένως, ως μονάδες της οικονομίας θεωρούνται τρεις (3) κατηγορίες, τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και το δημόσιο, οι οποίες δρουν στο πλαίσιο ενός εισοδηματικού περιορισμού. Η πρωταρχική διοχέτευση αγοραστικής δύναμης από τις πλεονασματικές μονάδες προς τις ελλειμματικές μονάδες πραγματοποιείται με τον δανεισμό χρημάτων από τις πρώτες στις δεύτερες, που δεσμεύονται ενυπογράφως για πληρωμή των εν λόγω χρημάτων (συν τον τόκο) στο κομιστή της απαίτησης, σε κάποια μελλοντική στιγμή. Οι απαιτήσεις αυτές αναφέρονται ως πιστωτικές απαιτήσεις (Financial Claims) και ενδεικτικές μορφές τους ενδέχεται να είναι τα πιστοποιητικά καταθέσεων (Certificates of Deposits), τα έντοκα γραμμάτια

δημοσίου (Treasury Bills), τα στεγαστικά δάνεια με τη μορφή υποθηκών (Mortgages), τα εμπορικά ομόλογα (Commercial Papers) και οι ομολογίες (Bonds). Οι δίαυλοι που χρησιμοποιεί το σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα για τη διοχέτευση χρηματικών πόρων από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές μονάδες είναι ποικίλοι και διαχωρίζονται στα ακόλουθα:

- (1) Άμεση χρηματοδότηση (Direct Investment/ Financing), και
- (2) Έμμεση χρηματοδότηση (Indirect Investment/ Financing).

Όσον αφορά στην άμεση χρηματοδότηση, η μονάδα με τη πλεονασματική θέση παρέχει χρήμα στη μονάδα με την ελλειμματική θέση με αντάλλαγμα πιστωτικές απαιτήσεις που αποφέρουν τόκους. Παραδείγματα άμεσης χρηματοδότησης ενδέχεται να είναι η απευθείας ιδιωτική αγορά χρηματοπιστωτικών απαιτήσεων (Private Placement of Financial Claims), διαμεσολάβηση εξειδικευμένων προσώπων, όπως οι έμποροι χρεογράφων (Dealers) και οι χρηματιστές (Brokers), κ.α.. Στο πλαίσιο της άμεσης χρηματοδότησης λειτουργούν και οι τράπεζες επενδύσεων (Investment Banks), που υποστηρίζουν τις μονάδες που αντιμετωπίζουν έλλειμμα να τοποθετήσουν νέες χρηματοπιστωτικές απαιτήσεις στην αγορά. Όσον αφορά στην έμμεση χρηματοδότηση, αυτή αναφέρεται στις περιπτώσεις στις οποίες κατά τη διαδικασία διοχέτευσης πόρων από τις πλεονασματικές προς τις ελλειμματικές μονάδες παρεμβαίνουν χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί. Σε αυτούς τους οργανισμούς περιλαμβάνονται οι εμπορικές τράπεζες (Commercial Banks), οι εταιρίες ασφάλισης ζωής (Life Insurance Companies), οι τράπεζες αποταμιεύσεων (Saving

Banks), τα ταμεία συντάξεων (Pension Funds), τα αμοιβαία κεφάλαια (Mutual Funds), και οι πιστωτικές ενώσεις (Credit Unions) (Mankiw, 2013).

Σημαντικό είναι να αναφερθεί πως το χρηματοπιστωτικό ή τραπεζικό σύστημα περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- ο τη Κεντρική Τράπεζα,
- ο τις Εμπορικές Τράπεζες ή Τράπεζες Γενικών Εργασιών,
- ο τους Ειδικούς Πιστωτικούς Οργανισμούς, όπως:
  - οι Στεγαστικές – Κτηματικές Τράπεζες (Mortgage banks)
  - οι Επενδυτικές Τράπεζες (Investment banks)
  - οι Συνεταιριστικές Τράπεζες (Cooperative banks)
  - οι Αγροτικές Τράπεζες (Agricultural banks)
  - οι Ναυτιλιακές Τράπεζες (Shipping banks) κ.α..

Όλα τα παραπάνω αποτελούν τον πυρήνα του χρηματοοικονομικού συστήματος το οποίο διαμορφώνει δύο (2) αγορές:

- 1) **Την αγορά χρήματος**, στην οποία διενεργούνται συναλλαγές όπως πράξεις αγοραπωλησίας συναλλάγματος (Foreign Exchange Transactions) και διακίνηση χρεογράφων βραχυχρόνιας διάρκειας (π.χ., έντοκα γραμμάτια – Treasury Bills, ομόλογα τραπεζών – Banking Bonds, συμφωνίες επαναγοράς τίτλων – Repos) και χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό ρευστότητας αλλά ταυτόχρονα και χαμηλή πιθανότητα αθέτησης υποχρεώσεων του εκδότη τίτλων που διακινούνται σε αυτήν, και
- 2) **Την αγορά κεφαλαίου**, στην οποία διενεργούνται συναλλαγές όπως πράξεις επί αξιογράφων ιδιοκτησίας, διακίνηση χρεογράφων μακροχρόνιας

διάρκειας (π.χ., ομολογίες εκδοθείσες με σταθερό επιτόκιο, ομολογίες εκδοθείσες με κυμαινόμενο επιτόκιο, ομολογίες μετατρέψιμες σε μετοχές – Convertible Bonds) και χαρακτηρίζεται από χαμηλότερο βαθμό ρευστότητας λόγω της απαίτησης ολοκληρωμένων μηχανισμών (Integrated Mechanisms) αγοραπωλησίας αξιογράφων, τη σημαντική διακύμανση των τιμών των αξιογράφων – μετοχών καθώς και τον υψηλό κίνδυνο αθέτησης των υποχρεώσεων των εκδοτών χρέους (ομολογιών) (Mankiw, 2013).

Επομένως, ο ρόλος των αγορών χρήματος και κεφαλαίου είναι καθοριστικός για την οικονομία καθώς συμβάλλουν στην προώθηση της ανάπτυξης των επιχειρήσεων και κατ' επέκταση της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, ενισχύουν τη κάλυψη του ελλείμματος στον οικονομικό προϋπολογισμό με την έκδοση νέων κρατικών ομολογιών, εξασφαλίζουν και βελτιώνουν την εμπορευσιμότητα των επενδύσεων σε μετοχικές αξίες και ομόλογα, συντελώντας στην ελκυστικότητα αυτής της κατηγορίας επενδύσεων, κ.α..

Σημαντικό είναι, επίσης, να σημειωθεί πως το χρηματοοικονομικό σύστημα διαμορφώνει δυο επιπρόσθετες χρηματοοικονομικές αγορές (financial markets) (Mankiw, 2013):

- **Την Πρωτογενή Αγορά (Primary Market)** όπου ασχολείται με την έκδοση νέων τίτλων (αξιογράφων), οι οποίοι προσφέρονται για πρώτη φορά από τις εταιρίες (μετοχές – ομολογίες) ή το κράτος (ομολογίες – ομόλογα – έντοκα γραμμάτια), με τη βοήθεια των αναδόχων έκδοσης (Underwriters).

- Την **Δευτερογενή Αγορά (Secondary Market)** όπου ασχολείται με αξιόγραφα που ήδη έχουν εκδοθεί και αποτελούν αντικείμενο μεταπώλησης μεταξύ των επενδυτών (θεσμικών – ιδιωτών). Οι αγοραπωλησίες αυτών των αξιογράφων διενεργούνται με τη διαμεσολάβηση των Ανώνυμων Χρηματιστηριακών Εταιρειών (Α.Χ.Ε).

Για το λόγο αυτό, οι επενδυτές αγοράζουν μετοχές εταιρικών αποθεμάτων και άλλων διαπραγματεύσιμων τίτλων μέσω κεφαλαιαγορών, είτε σε συναλλαγές πρωτογενούς είτε δευτερογενούς αγοράς, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες και τις συνθήκες της αγοράς. Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος έγκειται στο γεγονός ότι οι τράπεζες και τα υπόλοιπα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι γνωστά ως χρηματοπιστωτικοί μεσάζοντες ή ενδιάμεσοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί οι οποίοι λειτουργούν σαν σύνδεσμος μεταξύ εκείνων που επιθυμούν να δανείσουν και εκείνων που επιθυμούν να δανειστούν. Σημαντικό, εδώ, είναι να αναφερθεί πως παρέχουν πέντε (5) βασικές υπηρεσίες που προσφέρουν οι τράπεζες (Γ. Σαπουντζόγλου, Χ. Πεντότης, 2017):

- **Εξειδικευμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες (Specialized Consulting Services):** Μπορούν να συμβουλεύσουν το πελατολόγιό τους σχετικά με χρηματοοικονομικά θέματα όπως π.χ., για βέλτιστους τρόπους επένδυσης των κεφαλαίων τους και εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης. Αυτό βοηθάει στην προώθηση των αποταμιεύσεων και στην αποδοτική αξιοποίησή τους.
- **Εξειδίκευση στη παροχή κεφαλαίων (Expertise in providing funds):** Διαθέτουν εξειδικευμένη γνώση και έχουν τη δυνατότητα να

διοχετεύσουν κεφάλαια σε εκείνους τους τομείς που αποφέρουν την υψηλότερη απόδοση καθώς και έχουν την ικανότητα να αξιολογήσουν τους κινδύνους και να αρνηθούν να χρηματοδοτήσουν έργα που θεωρούνται πολύ επικίνδυνα. Τα προαναφερθέντα ενθαρρύνουν τις αποταμιεύσεις, καθώς προσφέρουν στους αποταμιευτές την εμπιστοσύνη ότι οι αποταμιεύσεις τους θα αποδώσουν ικανοποιητικό τόκο.

- ο **Μετασχηματισμός ωρίμανσης (Maturity Transformation)**: Πολλοί άνθρωποι και επιχειρήσεις επιζητούν να δανειστούν χρήματα για πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους, όπως πολλοί καταθέτες επιθυμούν να αποσύρουν τις καταθέσεις τους όποτε αποφασίσουν ή σε σύντομο χρονικό διάστημα. Οι τράπεζες δανείζονται χρήματα από έναν πολύ μεγάλο αριθμό μικροκαταθετών, οι οποίοι είναι σε θέση να αποσύρουν τα χρήματά τους όποτε επιθυμούν ή μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Εν συνεχεία, δανείζουν τα χρήματά τους σε αγοραστές κατοικιών για μεγάλο χρονικό διάστημα με τη χορήγηση στεγαστικών δανείων, τα οποία συνήθως αποπληρώνονται σε 20 με 30 έτη. Αυτή η διαδικασία μέσω της οποίας οι χρηματοοικονομικοί μεσάζοντες δανείζουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από όσο δανείζονται είναι γνωστή και ως μετασχηματισμός ωρίμανσης και είναι σε θέση να το κάνουν αυτό καθώς είναι εξαιρετικά απίθανο όλοι να θέλουν να αποσύρουν τις καταθέσεις τους ταυτοχρόνως. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ο μετασχηματισμός ωρίμανσης δεν

συνοδεύεται από κινδύνους για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς συνεπάγεται μια αναντιστοιχία μεταξύ των υποχρεώσεων και του ενεργητικού στους ισολογισμούς των ιδρυμάτων. Είναι γνωστό πως η χρηματοπιστωτική κρίση στα τέλη της δεκαετίας του 2000 ανέδειξε τους πιθανούς κινδύνους του μετασχηματισμού ωρίμανσης για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και την ευρύτερη οικονομία.

- **Μετασχηματισμός ρίσκου (Risk Transformation):** Οι χρηματοοικονομικοί μεσάζοντες, με τη χορήγηση δανείων σε μεγάλο αριθμό ατόμων, είναι διατεθειμένοι να διακινδυνεύσουν την σπάνια περίπτωση μιας χρεοκοπίας. Μπορούν να απορροφήσουν τις απώλειες, λόγω του τόκου που κερδίζουν από τα υπόλοιπα δάνεια. Αυτή η διασπορά κινδύνου είναι γνωστή και ως μετασχηματισμός ρίσκου. Επιπλέον, οι χρηματοοικονομικοί μεσάζοντες έχουν την εμπειρία και είναι σε θέση να αξιολογούν πόσο επικίνδυνο μπορεί να είναι ένα δάνειο, με διάφορους μηχανισμούς αξιολόγησης που διαθέτουν κατά την διαδικασία δανειοδότησης.
- **Μεταφορά Κεφαλαίων (Transfer of Funds):** Εκτός από τη διοχέτευση κεφαλαίων από τους καταθέτες στους δανειολήπτες, ορισμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν άλλη μια σημαντική λειτουργία, την παροχή ενός μέσου πληρωμών. Με τη χρήση χρεωστικών καρτών, πιστωτικών καρτών, διαδικτυακής και τηλεφωνικής τραπεζικής, επιταγές κ.α., τα χρήματα μπορούν να μεταφερθούν από ένα άτομο ή ίδρυμα σε ένα άλλο χωρίς να είναι απαραίτητη η χρήση μετρητών.

Με άλλα λόγια, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα λειτουργούν ως ένας μηχανισμός μέσω του οποίου η προσφορά κεφαλαίων εναρμονίζεται με την ζήτηση. Έτσι τονίζεται και διαφαίνεται η σημαντικότητά τους για την ευρωστία της οικονομίας εν γένει.

1.3 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η τράπεζα είναι ένα είδος χρηματοπιστωτικού ιδρύματος (financial institution) το οποίο ονομάζεται και χρηματοπιστωτικός ενδιάμεσος φορέας και αποτελείται από κάθε επιχείρηση που βοηθάει να διοχετευτούν κεφάλαια από αποταμιευτές σε επενδυτές. Συγκεντρώνει κεφάλαια με το να αποδέχεται καταθέσεις (αυτές περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τις καταθέσεις αποταμιεύσεων [ταμιευτηρίου] και τις καταθέσεις όψεως που χρησιμοποιούν οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις για να κάνουν τις πληρωμές τους) που αποδίδουν τόκο (σημειώνεται ότι οι καταθέσεις ταμιευτηρίου αποδίδουν υψηλότερο τόκο) και χρησιμοποιεί τα κεφάλαιά της για να χορηγεί δάνεια σε εταιρίες και ιδιώτες (ιδιωτικά δάνεια τα οποία τίθενται σε διαπραγμάτευση μεταξύ δανειστή και δανειζόμενου) (Mankiw, 2013).

Ραγδαίες αλλαγές όσον αφορά στην αρχική τους λειτουργία έχουν υποστεί οι τράπεζες, οι οποίες αποτελούν τα παλαιότερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς από ανταλλακτές και εκδότες χρημάτων έχουν εξελιχθεί πλέον στους σημαντικότερους συλλέκτες και διανομείς κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην οικονομία οι οποίες προσφέρουν ένα ευρύτερο φάσμα υπηρεσιών από οποιουδήποτε άλλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (όπως

εξωτραπεζικούς οργανισμούς, π.χ., επενδυτικές εταιρίες, χρηματοοικονομικές εταιρίες, ασφαλιστικές εταιρίες κ.α.) (Mankiw, 2013).

Στο παρελθόν, οι τράπεζες περιορίζονταν στο να δέχονται καταθέσεις και να χορηγούν δάνεια, αλλά σήμερα εμπλέκονται σε ποικίλες χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες. Εμπορεύονται χρεόγραφα, πωλούν αμοιβαία κεφάλαια, ασφάλιση και πολλά άλλα. Τα βασικά μέλη του τραπεζικού συστήματος είναι; (α) οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες (National Central Banks) που εκδίδουν νόμισμα και ασκούν νομισματική πολιτική για χώρες-μέλη της Νομισματικής Ένωσης (Monetary Union), (β) οι Εμπορικές Τράπεζες (Commercial Banks) που λαμβάνουν καταθέσεις και χορηγούν δάνεια, και (γ) οι Επενδυτικές Τράπεζες (Investment Banks) που βοηθούν στην έκδοση, πώληση και διαπραγμάτευση τίτλων στην αγορά. Οι τράπεζες του οικονομικού συστήματος διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο λόγω της ικανότητάς τους να δημιουργούν κεφάλαια για επενδύσεις, να προωθούν την οικονομική ανάπτυξη, να συμβάλλουν στην διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μιας χώρας και στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, παρέχοντας διάφορες υπηρεσίες στην οικονομία (Mankiw, 2013).

Οι τράπεζες, επομένως, θεωρούνται ενδιάμεσοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί που διαμεσολαβούν ανάμεσα στις πλεονασματικές και ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας, στοχεύοντας στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας του χρηματοδοτικού συστήματος. Σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο της Ελλάδας και ειδικότερα το Νόμο 2076/1992, οι τράπεζες αποτελούν πιστωτικά ιδρύματα που, ύστερα από την άδεια λειτουργίας που λαμβάνουν από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), λειτουργούν ως επιχειρήσεις και δραστηριοποιούνται στην αποδοχή

καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στην χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό τους. Ο ρόλος τους συχνά χαρακτηρίζεται ως πολυσύνθετος και η λειτουργία τους πολύπλοκη αλλά και ιδιαίτερα σημαντική για την αποτελεσματική διαχείριση των χρηματικών πόρων της οικονομίας.

Συγκεκριμένες λειτουργίες επιτελούνται από τις τράπεζες οι οποίες συντελούν στην ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας μιας οικονομίας αλλά και στη διαμόρφωση μικροοικονομικών και μακροοικονομικών επιδόσεων. Πιο συγκεκριμένα (Γ. Σαπουντζόγλου, Χ. Πεντότης, 2017):

- Διαχειρίζονται χρηματικά κεφάλαια, απαιτήσεις και υποχρεώσεις και επενεργούν στη ρύθμιση της ρευστότητας της οικονομίας σύμφωνα πάντοτε με τους κανόνες που επιβάλλονται από τις νομισματικές αρχές.
- Συντελούν στην δημιουργία χρήματος που παράγεται από τη δυναμική αλληλουχία των καταθέσεων που δέχονται και των δανείων και των πιστώσεων που χορηγούν.
- Εποπτεύονται και ελέγχονται ως προς την αξιοπιστία, την επάρκεια κεφαλαίων και τη φερεγγυότητά τους ώστε να διασφαλίζεται η παροχή διαρκούς εμπιστοσύνης προς αυτές από το καταθετικό και επενδυτικό κοινό.
- Επιδρούν τόσο από τη πλευρά της ζήτησης όσο και από τη πλευρά της προσφοράς στις επί μέρους εσωτερικές και διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου.

- ο Διακινούν χρηματικά κεφάλαια και τίτλους αλλά και διαχειρίζονται πληροφορίες, αποδόσεις και κινδύνους στο ευρύτερο πλαίσιο άσκησης της διαμεσολαβητικής τους δραστηριότητας.
- ο Επιδιώκουν την μεγιστοποίηση της απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων τους και την αντιστάθμιση των κινδύνων που συνεπάγεται η άσκηση της δραστηριότητάς τους.

Το σημαντικότερο στοιχείο της προσφοράς χρήματος είναι οι τραπεζικές καταθέσεις και οι τράπεζες διαδραματίζουν ένα ζωτικής σημασίας ρόλο στο νομισματικό σύστημα. Η τραπεζική διαιρείται σε δύο (2) είδη: **(1) τη λιανική τραπεζική (Retail Banking)** και **(2) τη χονδρική / επιχειρηματική τραπεζική (Corporate/ Wholesale Banking)**. Οι περισσότερες τράπεζες σήμερα ασχολούνται και με τα δύο είδη τραπεζικής και είναι γνωστές ως «καθολικές τράπεζες». Η λιανική τραπεζική είναι η δραστηριότητα που διεξάγεται από τις εμπορικές τράπεζες οι οποίες διαχειρίζονται τραπεζικούς λογαριασμούς για ιδιώτες και επιχειρήσεις, προσελκύουν καταθέσεις και χορηγούν δάνεια σε συγκεκριμένα, δημοσιευμένα, επιτόκια. Η επιχειρηματική/ χονδρική τραπεζική περιλαμβάνει τη λήψη μεγάλων καταθέσεων και την προσφορά μεγάλων δανείων σε εταιρίες ή άλλες τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Όσον αφορά στις εταιρίες, τα δάνεια μπορεί να αφορούν σύντομο χρονικό διάστημα και να εξυπηρετούν ανάγκες κεφαλαίου κίνησης ή μπορεί να αφορούν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, και να εξυπηρετούν επενδυτικούς σκοπούς. Δεδομένου ότι αυτές οι χονδρικές καταθέσεις και τα δάνεια (Wholesale / Corporate Deposits and Loans) αφορούν σε πολύ μεγάλα χρηματικά

ποσά, οι τράπεζες ανταγωνίζονται μεταξύ τους και διαπραγματεύονται ξεχωριστούς όρους με τις επιχειρήσεις για να τις προσελκύσουν.

Σημαντικές τάσεις που σήμερα έχουν επιπτώσεις στη λειτουργία και την απόδοση των παραπάνω οργανισμών και ιδρυμάτων ενδέχεται να περιλαμβάνουν (1) την διεύρυνση των επιλογών των τραπεζών που προσφέρει και μεγαλύτερη διαφοροποίηση προϊόντων, (2) την παγκοσμιοποίηση της χρηματοοικονομικής αγοράς (globalization of financial markets), (3) τη χαλάρωση ή την ελαχιστοποίηση των κρατικών περιορισμών (Deregulation) (π.χ., άρση των ελέγχων), (4) τον αυξανόμενο ανταγωνισμό μεταξύ τραπεζών και των πιο στενών ανταγωνιστών τους, (5) την τάση εξομοίωσης όλων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων εφόσον προσφέρουν παρόμοιες υπηρεσίες, (6) τη μείωση του αριθμού των τραπεζών και (7) την αυξανόμενη αυτοματοποίηση της παραγωγής και της πώλησης χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (δηλ. τεχνολογική αλλαγή) (Γ. Σαπουντζόγλου, Χ. Πεντότης, 2017).

1.4 ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ

Με τον όρο χρήμα συχνά αναφερόμαστε στο απόθεμα των περιουσιακών στοιχείων που μπορούν εύκολα να χρησιμοποιηθούν για τη πραγματοποίηση συναλλαγών. Η κύρια χρήση του χρήματος είναι η αγορά και πώληση αγαθών, υπηρεσιών και περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή το χρήμα αποτελεί ένα μέσο συναλλαγών. Όπως αναφέρθηκε, οι τράπεζες στα πλαίσια άσκησης του διαμεσολαβητικού τους ρόλου, πραγματεύονται χρηματικά κεφάλαια, επενεργούν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου και παράγουν χρήμα μέσα από την

αλληλουχία καταθέσεων και χορηγήσεων. Επομένως, οι τράπεζες αναδεικνύονται ως σημαντικοί ενδιάμεσοι παράγοντες που διαμορφώνουν τις συνθήκες οι οποίες προσδιορίζουν τη ποσότητα του χρήματος μιας οικονομίας (Γ. Σαπουντζόγλου, Χ. Πεντότης, 2017).

Το χρήμα, επομένως, ανεξαρτήτως μορφής, επιτελεί τρεις διαφορετικές λειτουργίες (Γ. Σαπουντζόγλου, Χ. Πεντότης, 2017):

- i. Είναι ένα μέσο συναλλαγής – ένα μέσο πληρωμής γενικά αποδεκτό με βάση το οποίο διενεργούνται συναλλαγές μεταξύ των οικονομικών μονάδων, με αξία την οποία όλοι εμπιστεύονται.
- ii. Αποτελεί μια λογιστική μονάδα που επιτρέπει τον καθορισμό της τιμής των αγαθών και των υπηρεσιών.
- iii. Είναι ένα μέσο αποθήκευσης αξίας – συνιστά μια αποθεματική αξία με βάση την οποία διαφυλάσσεται η αγοραστική δύναμη του κατόχου της.

Οι ανωτέρω λειτουργίες είναι πολύ σημαντικές για την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως η φύση του χρήματος έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου, καθώς στην αρχή το χρήμα ήταν κατά βάση εμπορευματικό, ενώ, στη συνέχεια, το χρήμα ήταν αντιπροσωπευτικό, αποτελούνταν δηλαδή από τραπεζογραμμάτια τα οποία μπορούσαν να ανταλλάσσονται έναντι συγκεκριμένης ποσότητας χρυσού ή αργύρου. Οι σύγχρονες οικονομίες, συμπεριλαμβανομένης της ζώνης του ευρώ, στηρίζονται στο υποχρεωτικό χρήμα. Πρόκειται για το χρήμα το οποίο ορίζεται ως νόμιμο και

εκδίδεται από μια κεντρική τράπεζα αλλά, σε αντίθεση με το αντιπροσωπευτικό χρήμα, δεν μπορεί να μετατραπεί σε καθορισμένη ποσότητα χρυσού.

Στη σημερινή εποχή, το νόμισμα δύναται επίσης να υπάρχει και σε άλλη μορφή πέραν της φυσικής. Πιο συγκεκριμένα, το χρήμα μπορεί να υπάρχει σε τραπεζικό λογαριασμό ως ηλεκτρονική καταχώρηση ή σε λογαριασμό ταμειυτηρίου ως κατάθεση. Το ψηφιακό ή ηλεκτρονικό χρήμα αποτελεί νομισματική αξία η οποία είναι αποθηκευμένη, για παράδειγμα, σε μια προπληρωμένη κάρτα ή σε ένα «έξυπνο» κινητό τηλέφωνο. Οι άμεσες χρεώσεις, οι πληρωμές μέσω διαδικτύου και οι μεταφορές κεφαλαίων μέσω καρτών αποτελούν και αυτές μορφές πληρωμής στις οποίες δεν χρησιμοποιούνται μετρητά.

Οι κεντρικές τράπεζες συνήθως καθορίζουν και παρακολουθούν διάφορα νομισματικά μεγέθη, η εξέλιξη των οποίων φανερώνει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το χρήμα και τις τιμές. Το Ευρωσύστημα έχει καθορίσει ένα στενό (M1), ένα «ενδιάμεσο» (M2) και ένα ευρύ (M3) νομισματικό μέγεθος, τα οποία χρησιμοποιούνται στη νομισματική ανάλυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Στο πλαίσιο της στρατηγικής της για τη νομισματική πολιτική, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) (European Central Bank – ECB) παρακολουθεί και ερευνά τις εξελίξεις στα εν λόγω μεγέθη, σε συνδυασμό με πληθώρα άλλων πληροφοριών και αναλύσεων.

Η ΕΚΤ ενεργεί ως τράπεζα των εμπορικών τραπεζών και, κατά αυτόν τον τρόπο, επηρεάζει τη ροή του χρήματος και των πιστώσεων προς την οικονομία με σκοπό την επίτευξη σταθερών τιμών. Οι εμπορικές τράπεζες με τη σειρά τους δανείζονται χρήματα από την ΕΚΤ, δηλ. αποθέματα ρευστότητας κεντρικής

τράπεζας, για να καλύπτουν συνήθως τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες τους σε ρευστότητα. Το βασικό εργαλείο της ΕΚΤ για τον έλεγχο της ποσότητας του «εξωγενούς» χρήματος και, ως εκ τούτου, της ζήτησης από τις εμπορικές τράπεζες αποθεμάτων ρευστότητας κεντρικής τράπεζας είναι ο καθορισμός εξαιρετικά βραχυπρόθεσμων επιτοκίων - το «κόστος του χρήματος».

Οι εμπορικές τράπεζες δημιουργούν επίσης το λεγόμενο «ενδογενές» χρήμα, δηλ. τραπεζικές καταθέσεις. Αυτό συμβαίνει κάθε φορά που εκδίδουν ένα νέο δάνειο. Η διαφορά μεταξύ «εξωγενούς» και «ενδογενούς» χρήματος έγκειται στο γεγονός ότι το «εξωγενές» χρήμα είναι στοιχείο ενεργητικού της οικονομίας ως συνόλου αλλά δεν είναι στοιχείο παθητικού κανενός. Από την άλλη, το «ενδογενές» χρήμα ονομάζεται έτσι διότι στηρίζεται σε πιστώσεις του ιδιωτικού τομέα: σε περίπτωση εξόφλησης όλων των απαιτήσεων που διακρατούν οι τράπεζες έναντι οφειλετών του ιδιωτικού τομέα, το «ενδογενές» χρήμα που έχει δημιουργηθεί αντιστρέφεται και μηδενίζεται. Επομένως, αποτελεί μορφή νομίσματος που δημιουργείται - και μπορεί να αναστραφεί- εντός της ιδιωτικής οικονομίας (Γ. Σαπουντζόγλου, Χ. Πεντότης, 2017).

1.5 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

Η χορήγηση δανείων είναι η κύρια οικονομική λειτουργία των τραπεζών και των ανταγωνιστών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ένα τραπεζικό δάνειο φέρεται ως μια ειδική διμερής σύμβαση γνωστή και ως δανειακή σύμβαση με συγκεκριμένους όρους και υποχρεώσεις, όπου κατά τη συνομολόγησή της, μεταβιβάζεται για κάποιο χρονικό διάστημα η κυριότητα κεφαλαίων με υποχρέωση

την πλήρη αποπληρωμή του χρέους από τον εκάστοτε δανειολήπτη. Πιο συγκεκριμένα, ο δανειολήπτης (φυσικό ή νομικό πρόσωπο στο οποίο εκχωρείται προσωρινά το δάνειο) είναι υπόχρεος να εξοφλήσει το αρχικό ποσό και να καταβάλει τόκους επί της οφειλής μέχρι να εξοφληθεί (Γ. Σαπουντζόγλου, Χ. Πεντότης, 2017).

Οι τράπεζες υποστηρίζουν τις κοινότητες και τα κράτη παρέχοντας πίστωση, ώστε να χρηματοδοτηθεί η ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, να στηριχθούν οι υπάρχουσες δραστηριότητες, να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας για να μπορέσουν να αυξηθούν τα εισοδήματα και να ανέβει το βιοτικό επίπεδο.

Η επικινδυνότητα του δανεισμού έγκειται στο γεγονός ότι η ποιότητα των δανείων επηρεάζεται όχι μόνο από εξωτερικούς αλλά και από εσωτερικούς παράγοντες. Οι εξωτερικοί παράγοντες περιλαμβάνουν τις αλλαγές στην οικονομία, τις φυσικές καταστροφές και τους κανονισμούς που επιβάλλονται από την κυβέρνηση. Οι εσωτερικοί παράγοντες που επηρεάζουν τον κίνδυνο του δανείου περιλαμβάνουν τα διοικητικά λάθη, την παράνομη χειραγώγηση και τις αδύνατες ή αναποτελεσματικές πολιτικές δανεισμού.

Ο κίνδυνος απώλειας κατά τη διαδικασία δανεισμού είναι τουλάχιστον μερικώς ελεγχόμενος από τους κυβερνητικούς κανονισμούς και τις εσωτερικές πολιτικές διαδικασίες. Οι εποπτικές αρχές, όπως το Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC), ερευνούν πολιτικές και διαδικασίες δανεισμού όσο και τη ποιότητα των δανείων κάθε χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Συνήθως, χρησιμοποιείται το σύστημα των πέντε (5) σημείων CAMELS (Capital, Assets, Management, Earnings, Liquidity and Sensitivity to market risk) για την αξιολόγηση

των ιδρυμάτων που δέχονται καταθέσεις, προκειμένου να εκτιμηθεί η απόδοση και η έκθεση των δανειστών στον κίνδυνο. Το σύστημα αυτό εμβαθύνει στην ποσότητα και στην ποιότητα του κεφαλαίου, στα στοιχεία του ενεργητικού, στη διαχείριση των κερδών, στη ρευστότητα και στην ευαισθησία των δανειστών στον κίνδυνο της αγοράς.

Επίσης, ο κίνδυνος ελέγχεται δημιουργώντας και ακολουθώντας γραπτές πολιτικές και διαδικασίες για κάθε πιστωτικό αίτημα. Οι γραπτές πολιτικές δανείων πρέπει να περιγράφουν τους τύπους δανείων, τους επιθυμητούς όρους για κάθε τύπο, την απαραίτητη τεκμηρίωση προτού χορηγηθεί η έγκριση, την αξιολόγηση της πρόσθετης εξασφάλισης, τις επιθυμητές τεχνικές τιμολόγησης και την ιεραρχική διάρθρωση των αρχών για τις εγκρίσεις των δανείων.

Οι δανειστές εξετάζουν μια σειρά από παράγοντες για την έγκριση ή την απόρριψη κάθε αιτήματος για δάνειο. Πιο συγκεκριμένα, οι παράγοντες δύναται να αφορούν; (1) τους όρους (σκοπός δανείου και αξιοπιστία οφειλετών), (2) την ικανότητα (ειδικά την νομική ικανότητα του οφειλέτη για να υπογράψει μια συμφωνία δανείου), (3) τα χρηματικά διαθέσιμα (επάρκεια του εισοδήματος ή των ταμειακών ροών), (4) την πρόσθετη εξασφάλιση (ποιότητα και ποσότητα περιουσιακών στοιχείων για εγγύηση του δανείου), (5) τις εξωτερικές οικονομικές συνθήκες (κατάσταση της οικονομίας), (6) τον έλεγχο (συμμόρφωση του δανειστή με την πολιτική του δανείου και με τους κανονισμούς) (Γ. Σαπουντζόγλου, Χ. Πεντότης, 2017).

Οι περισσότερες αποφάσεις σχετικά με τη χορήγηση δανείων επικεντρώνονται γύρω από τρία (3) βασικά ζητήματα; (1) αν είναι ο οφειλέτης

φερέγγυος και πως μπορεί να διαπιστωθεί και να επιβεβαιωθεί αυτό, (2) αν μπορεί η συμφωνία του δανείου να δομηθεί κατάλληλα ώστε να προστατεύει το δανειστή και τα δημόσια κεφάλαια και (3) αν μπορεί να κατοχυρωθεί αξίωση στα περιουσιακά στοιχεία ή τα κέρδη του οφειλέτη σε περίπτωση μη αποπληρωμής του δανείου.

Τέλος, ένα φερέγγυο χρηματοδοτικό πρόγραμμα πρέπει να λαμβάνει μέτρα για την περιοδική επανεξέταση των ανεξόφλητων δανείων. Η ανεύρεση λύσεων που να μεγιστοποιούν τις πιθανότητες ανάκτησης κεφαλαίων από τον οφειλέτη κρίνεται πολύ σημαντική για την εύρυθμη λειτουργία των τραπεζών και τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων που προέρχονται από την αδυναμία των οφειλετών να καλύψουν τις απαιτήσεις έναντι των δανειστών.

1.6 ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

Η σύναψη μιας σύμβασης χορήγησης δανείου ή πίστωσης δύναται να πραγματοποιηθεί είτε με βάση ένα σταθερό, είτε με βάση ένα κυμαινόμενο επιτόκιο. Κατά συνέπεια, υπάρχουν δάνεια σταθερού ή κυμαινόμενου επιτοκίου, χωρίς να αποκλείεται και η περίπτωση ένα δάνειο να ξεκινήσει με σταθερό και να καταλήξει με κυμαινόμενο επιτόκιο και το αντίστροφο.

Όσον αφορά στα δάνεια σταθερού επιτοκίου, οι τράπεζες υπολογίζουν το κόστος χρήματος και στη συνέχεια προσθέτουν επ' αυτού το περιθώριο (spread) που απονέμεται σε κάθε πελάτη ενώ όσον αφορά στα δάνεια κυμαινόμενου επιτοκίου, οι τράπεζες προσθέτουν το περιθώριο που αναλογεί σε κάθε πελάτη πάνω σε ένα κόστος χρήματος το οποίο προκύπτει είτε από υπολογισμούς της κάθε

τράπεζας, με βάση τη διαχρονική εξέλιξη (ή τις μεταβολές) των προσδιοριστικών του παραγόντων σε πραγματική βάση (βλ. σταθμισμένα επιτόκια καταθέσεων, ομολογιακού δανείου και διατραπεζικού δανεισμού της τράπεζας), είτε με την υιοθέτηση ενός εκ των επιτοκίων αναφοράς (Reference Interest Rate) που προσφέρονται στην αγορά και των οποίων το μέγεθος αποτελεί ένα κατ' εκτίμηση μέσο κόστος χρήματος που επικρατεί ανά πάσα στιγμή στο τραπεζικό κλάδο (Mankiw, 2013).

Τα κυριότερα επιτόκια αναφοράς είναι τα ακόλουθα (Mankiw, 2013):

- Το επιτόκιο Euribor (Euro Interbank Offered Rate)
- Το επιτόκιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ECB Rate)
- Το επιτόκιο Eonia (Euro Overnight Interest Average)
- Το επιτόκιο Libor (London Interbank Offered Rate)
- Το επιτόκιο TME (Taux Moyen Mensuel des Emprunts d' Etat), και
- Το επιτόκιο TAG (Taux Annual Glissant).

Δεδομένων των ανωτέρω επιτοκίων αναφοράς, αξίζει να σημειωθεί ότι ο πλέον διαδεδομένος τύπος είναι εκείνος του Euribor και του ECB Rate, και το ύψος ενός συμβατικού επιτοκίου χορήγησης προκύπτει ως εξής:

$$\text{Συμβατικό Επιτόκιο } (r_i) = \text{Επιτόκιο Αναφοράς} + \text{Περιθώριο}$$

Σημειώνεται ότι ο τρόπος εφαρμογής των επιτοκίων αναφοράς στην Ελλάδα διέπεται από τις διατάξεις της ΠΔ/ΤΕ 2501/31.10.2022 ως εκάστοτε ισχύουν και όπως αυτές εξειδικεύονται και διευκρινίζονται με την Απόφαση 178/19.7.2004 της

Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ, 2004).

1.7 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Οι τράπεζες είναι πολυσύνθετοι οικονομικοί οργανισμοί που ως επιχειρήσεις, αναπτύσσοντας τη διαμεσολαβητική τους δραστηριότητα ανάμεσα στις πλεονασματικές και ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας, οφείλουν να μεγιστοποιούν τα κέρδη τους σε ένα δεδομένο πλαίσιο κινδύνων. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες υπόκεινται σε μια αριστοποιητική αρχή, σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται αφενός μεν η μεγιστοποίηση του κέρδους τους, αφετέρου δε η ελαχιστοποίηση των κινδύνων που διατρέχουν το σύνολο των δραστηριοτήτων τους (Sloman, Wride & Garratt, 2017).

Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως οι τράπεζες διαχειριζόμενες τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού τους και λειτουργώντας μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, διαμορφώνουν μια οικονομική συμπεριφορά, που επηρεάζεται από τα μακροοικονομικά φαινόμενα και τα μέτρα νομισματικής πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας, αλλά και που με τη σειρά τους επηρεάζουν τις μακροοικονομικές επιδόσεις της οικονομίας. Αξίζει, επιπλέον, να τονιστεί πως ένας επιπρόσθετος και σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης της οικονομικής συμπεριφοράς των τραπεζών είναι το ευρύτερο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας, καθώς επίσης και μια σειρά ρυθμιστικών παραγόντων που προκύπτουν από τη διεθνή εποπτεία του τραπεζικού συστήματος.

Ο χρηματοοικονομικός κίνδυνος είναι σύμφυτος με τη διαδικασία χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης που αποτελεί βασική δραστηριότητα των πιστωτικών οργανισμών. Οι αιτίες που ανέδειξαν και κατέστησαν τη διαχείριση κινδύνων τα τελευταία χρόνια ως το πιο σημαντικό ζήτημα της σύγχρονης τραπεζικής, ανάγονται στις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις και το μετασχηματισμό του ρόλου των πιστωτικών οργανισμών. Οι αιτίες αυτές μπορούν να συνοψιστούν ως ακολούθως (Mankiw, 2013):

- Αποκανονικοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών – Άρση περιορισμών (π.χ., σχετικά με την αδειοδότηση πιστωτικών ιδρυμάτων, τη κίνηση κεφαλαίων, το εύρος δραστηριοτήτων τραπεζών).
- Αυξημένος ρόλος τίτλων χρέους για την άντληση κεφαλαίων και αυξημένη τάση τιτλοποίησης των στοιχείων χαμηλής ρευστότητας (π.χ., ενυπόθηκα δάνεια).
- Ανάληψη δραστηριοτήτων υψηλότερου κινδύνου (δραστηριότητες υψηλής μεταβλητότητας).
- Αυξημένη μεταβλητότητα των αγορών.
- Ανάγκη εφαρμογής μέτρων αποδοτικότητας τα οποία είναι προσαρμοσμένα στον κίνδυνο.
- Αυξημένες εποπτικές απαιτήσεις (π.χ., απαιτήσεις εποπτικού πλαισίου Βασιλείας I και II που καθιστούν αναγκαία τη σύνδεση των κεφαλαιακών υποχρεώσεων κάθε πιστωτικού οργανισμού με το επίπεδο του αναλαμβανόμενου κινδύνου).

- ο Διαχείριση κινδύνων αντί για Διαχείριση Ενεργητικού-Παθητικού.

Σύμφωνα με την ορολογία, κίνδυνος είναι η πιθανότητα πρόκλησης οικονομικής ζημίας, εξαιτίας ενός μη αναμενόμενου γεγονότος. Σύμφωνα με τον ως άνω ορισμό, η λειτουργία και τα οικονομικά μεγέθη των τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων διατρέχονται από πλήθος κινδύνων, ιδιαίτερα λόγω του διαμεσολαβητικού τους ρόλου. Η διάγνωση κάθε μορφής κινδύνου, η εκτίμηση του μεγέθους της κάθε πιθανολογούμενης οικονομικής ζημίας που ενδέχεται να προκύψει και η ανάπτυξη μηχανισμών εξουδετέρωσης ή αντιστάθμισης, αποτελεί τον πυρήνα συγκεκριμένης ενασχόλησης εξειδικευμένου τομέα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που ονομάζεται τομέας διαχείρισης κινδύνων (risk management).

Οι σημαντικότερες μορφές κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι οι ακόλουθες (Mankiw, 2013):

- 1) Πιστωτικός Κίνδυνος (Credit Risk):** Είναι ο κατεξοχήν χρηματοοικονομικός κίνδυνος στον οποίο εκτίθενται οι πιστωτικοί οργανισμοί, αφού συνδέεται άμεσα με τη βασική τους δραστηριότητα, δηλαδή τη χορήγηση δανειακών κεφαλαίων. Αναφέρεται στο ενδεχόμενο φυσικά ή νομικά πρόσωπα που συναλλάσσονται με το πιστωτικό οργανισμό να μη μπορέσουν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους προς αυτόν (π.χ., εξόφληση δανείου συμπεριλαμβανομένων των τόκων, τακτικές πληρωμές από έκδοση ομολόγου κτλ.). Αφορά στοιχεία του ενεργητικού μιας τράπεζας και συγκεκριμένα τις απαιτήσεις κατά πελατών. Η καταγραφή αυτού του

κινδύνου υπονομεύει το δείκτη φερεγγυότητας της τράπεζας, μειώνει την παρούσα αξία του χορηγητικού χαρτοφυλακίου της, ενώ η πραγματοποίηση των σχετικών ζημιών απομειώνει την καθαρή περιουσιακή της θέση.

- 2) Κίνδυνος Ρευστότητας (Liquidity Risk):** Οφείλεται στην αδυναμία της τράπεζας να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της σε ρευστότητα, όταν αυτές καθίστανται ληξιπρόθεσμες και απαιτητές. Οι υποχρεώσεις αυτές ανάγονται τόσο στα στοιχεία του παθητικού (ανάληψη καταθέσεων, απόσβεση τραπεζικού δανεισμού κ.α.), όσο και στα στοιχεία του ενεργητικού (καταβολή χρηματικών κεφαλαίων ως αποτέλεσμα υλοποίησης δανειακών συμβατικών υποχρεώσεών της). Σοβαρή παράμετρος για τον προσδιορισμό του κινδύνου ρευστότητας είναι ο προσδιορισμός του χρόνου ωρίμανσης των συμβατικών δεσμεύσεων της τράπεζας, η ληκτότητα που χαρακτηρίζει συγκεκριμένα οικονομικά μεγέθη του ενεργητικού ή παθητικού, καθώς και η εκτίμηση των μεταβολών και των συντελεστών ανανέωσης αυτών.
- 3) Κίνδυνος Αγοράς (Market Risk):** Οφείλεται στη μεταβλητότητα της αξίας ενός χαρτοφυλακίου, η οποία προκαλείται από τη μεταβολή αγοραίων τιμών των στοιχείων που το απαρτίζουν. Ο κίνδυνος αγοράς αφορά τόσο τους δανειακούς τίτλους – χρεόγραφα, όσο και τους μετοχικούς τίτλους, κατά τη διαδικασία της διαπραγμάτευσής τους στη δευτερογενή αγορά (secondary market), όσο και το άνοιγμα

θέσεων σε συνάλλαγμα. Σχετίζεται με τον επιτοκιακό κίνδυνο, όσο και με το συναλλαγματικό, που αποτελούν επιπρόσθετες μορφές κινδύνων. Μια αύξηση των επιτοκίων συνεπάγεται μια μείωση των τιμών των χρεογράφων (ομολογίες – ομόλογα), λόγω της ενδεχόμενης ρευστοποίησης αυτών και της εναλλακτικής τοποθέτησης χρηματικών κεφαλαίων σε άλλες πλέον προσοδοφόρες πηγές (π.χ., προθεσμιακοί καταθετικοί λογαριασμοί).

- 4) Λειτουργικός Κίνδυνος (Operational Risk):** Οφείλεται στην ανεπάρκεια των διοικητικών και λειτουργικών συστημάτων μιας τράπεζας, στην ελλιπή συγκρότηση και εκτέλεση του επιχειρησιακού σχεδιασμού από τη διοίκηση αυτής, σε ανθρώπινα λάθη, σε τεχνολογικές αστοχίες, σε τυχαίους εξωτερικούς παράγοντες και στη μη αποτελεσματική λειτουργία των εσωτερικών ελέγχων.

Ο σαφής προσδιορισμός των πολιτικών κινδύνου αποτελεί το πλέον καίριο στάδιο της διαδικασίας διαχείρισης κινδύνων και οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να προσδιορίζουν τις ανοχές και το επιδιωκόμενο προφίλ κινδύνου του οργανισμού, τη στρατηγική αντιμετώπισής του, καθώς και το πλαίσιο διαχείρισης εκάστου εξ' αυτών. Ένα αξιόπιστο σχέδιο διαχείρισης θα πρέπει να περιλαμβάνει, συνοπτικά, την αξιολόγηση του εύρους και της έντασης ενός κινδύνου που αναμένεται να αντιμετωπίσει ένας οργανισμός, το προσδιορισμό του βαθμού ανοχής του οργανισμού, το προσδιορισμό μιας αποδεκτής μεθοδολογίας μέτρησης του κάθε κινδύνου και τις διαδικασίες διαχείρισής του, την ανάπτυξη πλαισίου αντισταθμιστικής πολιτικής, τον προσδιορισμό της οργανωτικής δομής και των

διαδικασιών διαχείρισης αλλά και τον προσδιορισμό των ορίων κινδύνου καθώς και των διαδικασιών εποπτείας και ελέγχου.

Οι τράπεζες, στη προσπάθεια χάραξης της στρατηγικής τους, οφείλουν πάντοτε να λαμβάνουν υπ' όψη τους κατωτέρω παράγοντες που προκύπτουν από τις τρέχουσες τάσεις και εξελίξεις της σύγχρονης στρατηγικής (Mankiw, 2013):

- Τη μείωση των διοικητικών περιορισμών και τη τάση αποκανονικοποίησης (Deregulation) που διέπει τη πολιτική των νομισματικών αρχών και των φορέων εποπτείας του τραπεζικού συστήματος, σχετικά με τον προσδιορισμό μεγεθών, επιτοκίων και διαδικασιών κατά την άσκηση της πιστωτικής πολιτικής των τραπεζών.
- Την τάση επανακανονικοποίησης (Reregulation) συγκεκριμένων διαδικασιών και μεγεθών, όπως αυτή διατυπώνεται από τη διεθνή τραπεζική εποπτεία (international banking supervision), κυρίως στα ζητήματα της επάρκειας κεφαλαίων (capital adequacy), και των μεγάλων ανοιγμάτων των τραπεζών (βλ. Συμφωνία Βασιλείας I, II και III). Η τάση αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-8.
- Τη διεθνοποίηση των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με την αστάθεια του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη πρόσθετων κινδύνων του τραπεζικού συστήματος, π.χ., οι κίνδυνοι αγοράς, ο λειτουργικός κίνδυνος, ο κίνδυνος ρευστότητας, ο λειτουργικός κίνδυνος, κ.α..

- Την καταγραφή αυξημένης ευαισθησίας, όσον αφορά στη συμπεριφορά των πελατών των τραπεζών, είτε είναι καταθετικοί πελάτες, είτε χορηγητικοί. Ιδιαίτερα, αξίζει να επισημανθεί η υψηλού επιπέδου επιτήδευση του επενδυτικού κοινού (sophisticated investors).
- Την τάση αποδιαμεσολάβησης (disintermediation) που χαρακτηρίζει τον τραπεζικό τομέα, λόγω του υψηλού βαθμού ολοκλήρωσης των κεφαλαιαγορών και ανάδειξης αυτών ως εναλλακτικών μέσων άντλησης χρηματικών κεφαλαίων (βλ. Μηχανισμό άμεσης κεφαλαιαγοράς, μέσω των χρηματιστηρίων αξιών).
- Την τάση δημιουργίας νέων κέντρων κερδοφορίας (new profit centers), αλλά και την ανάπτυξη νέων παράπλευρων τραπεζικών δραστηριοτήτων
- Την ολοένα μεγαλύτερη εξάπλωση του μηχανισμού της τιτλοποίησης (securitization) και την εξ' αυτού προκύπτουσα ανάγκη για πιο προσεκτική διαχείριση των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών (asset management).

Ανακεφαλαιωτικά, οι τράπεζες οφείλουν πάντοτε να λαμβάνουν σημαντικά υπ' όψη τους ανωτέρω παράγοντες ώστε να μπορούν να δημιουργήσουν ένα κατάλληλο πλάνο διαχείρισης των κινδύνων που διέπουν τη λειτουργία τους. Με το τρόπο αυτό, οι διαδικασίες διαχείρισης των κινδύνων που εφαρμόζουν θα είναι αποδοτικές και θα προσδιορίζονται οι απαραίτητες ενέργειες στο πλαίσιο της

διαδικασίας εποπτείας και ελέγχου με στόχο την εύρυθμη λειτουργία του οικονομικού συστήματος.

1.8 ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Οι πιστωτικοί οργανισμοί μπορούν να βρεθούν σε αδυναμία εκπλήρωσης των ελάχιστων εποπτικών απαιτήσεων ή σε κατάσταση περιορισμένης φερεγγυότητας, ωστόσο, προκειμένου να προστατεύσουν τους καταθέτες και τους πιστωτές των εποπτευόμενων πιστωτικών οργανισμών, οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να είναι σε θέση να αναλάβουν ανά πάσα στιγμή τις δέουσες διορθωτικές παρεμβάσεις έχοντας στη διάθεσή τους τα κατάλληλα μέσα, προκειμένου να ανταποκριθούν στην ανάγκη αντιμετώπισης των εντοπιζόμενων προβλημάτων.

Η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοοικονομικής Εποπτείας (ΕΣΧΕ) (European System of Financial Supervision – EFSF) προτάθηκε από την έκθεση de Larosière (2009), με στόχο τη διασφάλιση μιας συγκροτημένης και συνεκτικής πολιτικής στο πεδίο της χρηματοοικονομικής εποπτείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το EFSF που τέθηκε σε ισχύ το 2011 αποτελεί ένα αποκεντρωμένο σύστημα αρχών μακροπροληπτικής και μικροπροληπτικής εποπτείας που περιλαμβάνει (Banking Supervision, 2023):

- ο Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ) (European Systemic Risk Board – ESRB),
- ο Τις τρεις (3) Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές (European Supervisory Authorities – ESAs): Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ) (European Banking Authority – EBA), Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΑΑΕΣ) (European Insurance and

Occupational Pensions Authority – ΕΙΟΠΑ), Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ΕΑΚΑΑ) (European Securities and Markets Authority – ESMA), και

- ο Τις Εθνικές Εποπτικές Αρχές.

Πιο συγκεκριμένα, το ESRB είναι αρμόδιο για την μακροπροληπτική εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), δηλ. για την επίβλεψη στο σύνολο του, καθώς και τον εντοπισμό και περιορισμό συστημικών κινδύνων (systemic risks) που εν δυνάμει μπορούν να απειλήσουν την ευστάθειά του. Αναλαμβάνει την συλλογή και ανάλυση πληροφοριών που αφορούν στον εντοπισμό κινδύνων και την έκδοση προειδοποιήσεων και συστάσεων για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων, τη παρακολούθηση ενεργειών που αναλαμβάνονται για την αντιμετώπισή τους αλλά και τον συντονισμό δράσεων με τις ευρωπαϊκές κεντρικές αρχές, καθώς και με διεθνείς οργανισμούς, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΣΧΣ). Όσον αφορά στις τρεις (3) ΕΑΤ; **(i)** ΕΒΑ είναι επιφορτισμένη με την εξασφάλιση αποτελεσματικού και συνεκτικού επιπέδου προληπτικής ρύθμισης και εποπτείας στο σύνολο του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα και παράλληλα με τη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού, με στόχο τη προστασία των καταθετών, καταναλωτών και επενδυτών. Αναλαμβάνει τη θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών και προτύπων, προώθηση και σύγκλιση εποπτικών πρακτικών, με στόχο τη διασφάλιση εναρμονισμένης εφαρμογής των εποπτικών κανόνων, ανάλυση κινδύνων και παρακολούθηση τήρησης και εφαρμογής των ενιαίων εποπτικών κανόνων, **(ii)** η ΕΙΟΠΑ είναι επιφορτισμένη με τη διασφάλιση σταθερότητας των ασφαλιστικών

αγορών μέσω της πρόληψης και αποτροπής κινδύνων αποσταθεροποίησης με στόχο τη προστασία των ασφαλισμένων, και, τέλος, (iii) η ESMA στοχεύει στη προστασία των επενδυτών και στη προώθηση της σταθερής και εύρυθμης λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών (Banking Supervision, 2023).

Προς την κατεύθυνση περαιτέρω ενίσχυσης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας σε ολόκληρη την Οικονομική και Νομισματική Ένωση η ΕΕ πρότεινε τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης (EAT) (European Banking Union – EBU), όπου μέλη της είναι όλα τα κράτη – μέλη της ΕΕ που επιλέγουν να συμμετάσχουν και αποβλέπει (Mankiw, 2013):

- i. Στην εμπέδωση της διαφάνειας μέσω της εφαρμογής κοινών κανόνων και προτύπων εποπτείας, ανάκαμψης και εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- ii. Στη διασφάλιση ενιαίων όρων ανταγωνισμού, μέσω της ισότιμης μεταχείρισης εθνικών και διασυνοριακών δραστηριοτήτων και αποτροπής του κανονιστικού “Arbitrage”,
- iii. Στον έγκαιρο εντοπισμό των πιστωτικών ιδρυμάτων που αντιμετωπίζουν ζητήματα βιωσιμότητας και την αποτροπή της πτώχευσής τους μέσω της έγκαιρης και αποτελεσματικής εξυγίανσής τους, και
- iv. Στη διάρρηξη του δεσμού μεταξύ του «δημοσίου χρέους» και του «τραπεζικού χρέους», αλλά και του φαύλου κύκλου που οδήγησε στην ανάγκη διάσωσης τραπεζών με χρήματα των φορολογούμενων (bail-out).

Οι δύο βασικοί φορείς της επίτευξης των στόχων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης είναι (Banking Supervision, 2023):

- i. **Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (EEM) (Single Supervisory Mechanism – SSM)**; Τέθηκε σε εφαρμογή επισήμως το Νοέμβριο του 2014 και περιλαμβάνει την ΕΚΤ και τις Εθνικές Εποπτικές Αρχές των συμμετεχόντων κρατών – μελών της ΕΕ. Η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για την αποτελεσματική και συνεπή λειτουργία του SSM και επιβλέπει τη λειτουργία του συστήματος με βάση τον καταμερισμό των αρμοδιοτήτων μεταξύ της ίδιας και των Εθνικών Εποπτικών Αρχών και εποπτεύει άμεσα τις τράπεζες υψηλής συστημικής σημαντικότητας, ενώ οι Εθνικές Αρχές αναλαμβάνουν την εποπτεία λιγότερο συστημικά σημαντικών τραπεζών.
- ii. **Ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (EME) (Single Resolution Mechanism – SRM)**; Στοχεύει στη διασφάλιση της εύτακτης εξυγίανσης των προβληματικών τραπεζών με το ελάχιστο δυνατό κόστος για τη πραγματική οικονομία και τους φορολογούμενους. Το όργανο λήψης αποφάσεων του SRM είναι το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης (ΕΣΕ) (Single Resolution Board – SRB), με κύρια καθήκοντα την θέσπιση κανόνων και διαδικασιών εξυγίανσης, τη λήψη αποφάσεων εξυγίανσης εντός της EBU, την ελαχιστοποίηση του κόστους εξυγίανσης και την αποτροπή απομείωσης της αξίας των πιστωτικών ιδρυμάτων κ.α.. Παράλληλα, ο SRM προβλέπει τη δημιουργία Ενιαίου Ταμείου Εξυγίανσης (Single Resolution Fund – SRF), το οποίο θα

χρηματοδοτείται από τα πιστωτικά ιδρύματα των συμμετεχόντων κρατών – μελών για την εξυγίανση προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ανακεφαλαιωτικά, η ρύθμιση και η εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος κρίνονται απαραίτητες ώστε να διασφαλίζεται ότι οι τράπεζες μπορούν να διαδραματίζουν τον ζωτικό τους ρόλο. Η αξιολόγηση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες ελέγχεται και αξιολογείται από τα εποπτικά όργανα ώστε να επιβεβαιώνεται ότι διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα για αποτελεσματική διαχείριση αυτών. Τέλος, τα εποπτικά μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχουν ως στόχο να διασφαλίσουν ότι οι τράπεζες συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας. Τα μέτρα αυτά ενθαρρύνουν τις τράπεζες να προχωρήσουν στις ενέργειες που είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση τυχόν ζητημάτων όσο το δυνατόν νωρίτερα.

1.9 ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Οι τράπεζες είναι συστατικοί φορείς του νομισματοπιστωτικού συστήματος κάθε χώρας που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας και παράλληλα οφείλουν να ασκούν τη δραστηριότητά τους με τρόπο συμβατό προς τις επιταγές της νομισματικής πολιτικής. Κατά συνέπεια, η λειτουργία, η ανάπτυξη, η αποτελεσματικότητα και η σταθερότητα ενός τραπεζικού συστήματος εξαρτάται και προσδιορίζεται από το μοντέλο οργάνωσής του, τις κατευθυντήριες γραμμές ως προς τη λειτουργία του, τον τρόπο άσκησης της εποπτείας του, αλλά κυρίως από τις εξουσίες και αρμοδιότητες των κεντρικών τραπεζών.

Ο ρόλος των κεντρικών τραπεζών είναι να λειτουργούν ως φορείς άσκησης νομισματικής πολιτικής και ως φορείς εποπτείας και ελέγχου του τραπεζικού συστήματος. Οι αρμοδιότητες και η σημασία κάθε κεντρικής τράπεζας για τη λειτουργία ενός εθνικού τραπεζικού συστήματος αναδεικνύεται και προσδιορίζεται από το εύρος των αρμοδιοτήτων που της απονέμεται από την πολιτεία και ποικίλει από χώρα σε χώρα. Επιπρόσθετα, εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο έχει διαμορφωθεί το νομικό της σύστημα αλλά και το σύστημα εξουσιοδοτήσεων που παρέχει. Επί της αρχής, οι αρμοδιότητες και οι εξουσίες των κεντρικών τραπεζών είναι οι ακόλουθες (Banking Supervision, 2023):

- Εκδοτικό προνόμιο
- Άσκηση Νομισματικής Πολιτικής
- Άσκηση Συναλλαγματικής Πολιτικής
- Λειτουργία ως χρηματοοικονομικός διαχειριστής τους κράτους
- Λειτουργία ως θεματοφύλακας των ταμειακών αποθεμάτων των εμπορικών τραπεζών
- Εποπτεία και έλεγχο του τραπεζικού συστήματος

Σε συνέχεια των ανωτέρων και εμβαθύνοντας στην άσκηση νομισματικής πολιτικής, η προσπάθεια των κεντρικών τραπεζών να ελέγξουν το μέγεθος της προσφοράς χρήματος, ανάλογα με το βαθμό ολοκλήρωσης των επιμέρους χρηματοοικονομικών αγορών και να ρυθμίσουν την ρευστότητα της οικονομίας, τις οδήγησε διαχρονικά στη διαμόρφωση των ακόλουθων μέσω άσκησης νομισματικής πολιτικής (Banking Supervision, 2023):

- Καθορισμός της νομισματικής βάσης

- ο Ρύθμιση του ποσοστού διακράτησης ρευστών διαθεσίμων των τραπεζών
- ο Ρύθμιση του ποσοστού υποχρεωτικών καταθέσεων στη κεντρική τράπεζα και μηχανισμός δεσμεύσεων – αποδεσμεύσεων
- ο Διενέργεια πράξεων ανοικτής αγοράς
- ο Καθορισμός του προεξοφλητικού και αναπροεξοφλητικού επιτοκίου
- ο Υποχρεωτική αγορά δανειακών τίτλων του δημοσίου.

Η αποτελεσματική άσκηση νομισματικής πολιτικής, ο έλεγχος των ταμειακών αποθεμάτων των εμπορικών τραπεζών, η ανάπτυξη και εφαρμογή αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης των κινδύνων, η διασφάλιση της αξιοπιστίας και φερεγγυότητας του τραπεζικού συστήματος, αλλά και η προστασία των συμφερόντων κυρίως των καταθετικών πελατών των τραπεζών επέβαλαν διαχρονικά την υιοθέτηση από τις κεντρικές τράπεζες ενός πλέγματος μηχανισμών εποπτείας των εμπορικών τραπεζών. Οι μηχανισμοί αυτοί, που στηρίζονται στην σύνταξη και αποστολή περιοδικών καταστάσεων και αναφορών από τις εμπορικές τράπεζες προς τη κεντρική τράπεζα, αλλά και στη διενέργεια τακτικών και εκτάκτων επιθεωρήσεων, είναι συναφείς προς την πιστή τήρηση των κανόνων που διέπουν την άσκηση των επιμέρους μέσων νομισματικής πολιτικής που προαναφέρθηκαν. Είναι γεγονός πως οι διαδικασίες αποκανονικοποίησης (Deregulation) αλλά και επανακανονικοποίησης (Reregulation) των επιμέρους τραπεζικών συστημάτων επέδρασαν καταλυτικά στο περιεχόμενο και στον τρόπο άσκησης της τραπεζικής εποπτείας και των ελέγχων που ασκούν οι κεντρικές τράπεζες (Banking Supervision, 2023).

Η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) είναι η κεντρική εκδοτική τράπεζα της χώρας, η οποία ιδρύθηκε το 1927 με βάση ένα παράρτημα του Πρωτοκόλλου της Γενεύης και άρχισε να λειτουργεί το Μάιο του 1928. Μέχρι τότε, λειτουργίες κεντρικής τράπεζας ασκούσε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ), η κύρια εμπορική τράπεζα της χώρας, η οποία είχε αποκτήσει και εκδοτικό προνόμιο. Η ΤτΕ, ως μέλος του Ευρωσυστήματος συμμετέχει στη χάραξη της νομισματικής πολιτικής στην ευρωζώνη και είναι αρμόδια για την εφαρμογή της στην Ελλάδα. Πρωταρχικός σκοπός της νομισματικής πολιτικής στην ευρωζώνη είναι η διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών. Το πρωταρχικό καθήκον της ΤτΕ είναι να διατηρεί την αγοραστική δύναμη του ευρώ και αυτό αντανακλά τη γενικά αποδεκτή άποψη ότι, με τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, η νομισματική πολιτική συμβάλλει σημαντικά στη διατηρήσιμη ανάπτυξη, την οικονομική ευημερία και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η νομισματική πολιτική αφορά τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι κεντρικές τράπεζες προκειμένου να επηρεάσουν το κόστος και τη διαθεσιμότητα του χρήματος σε μια οικονομία. Οι αποφάσεις αυτές, αφορούν τα επιτόκια και τους όρους με τους οποίους οι εμπορικές τράπεζες δανείζονται χρήματα από τις κεντρικές τράπεζες. Ως αποτέλεσμα, επηρεάζονται αντίστοιχα τα επιτόκια με τα οποία δανείζονται οι πολίτες και οι επιχειρήσεις από τις εμπορικές τράπεζες. Η νομισματική πολιτική στην ευρωζώνη εφαρμόζεται με αποκεντρωμένο τρόπο. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, μέλος του οποίου είναι ο Διοικητής της ΤτΕ, διαμορφώνει τη νομισματική πολιτική και λαμβάνει τις σχετικές αποφάσεις, ενώ οι εθνικές κεντρικές τράπεζες είναι αρμόδιες για την εφαρμογή τους στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα (Mankiw, 2013).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΤτΕ παρακολουθεί και αξιολογεί στις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και εφαρμόζει μέτρα για τη μείωση της συσσώρευσης των συστημικών κινδύνων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος – φροντίζει δηλαδή για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Η χρηματοπιστωτική σταθερότητα ορίζεται ως η κατάσταση στην οποία το χρηματοπιστωτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από ανθεκτικότητα απέναντι σε οικονομικές και χρηματοπιστωτικές διαταραχές και επιτελεί ομαλά το διαμεσολαβητικό του ρόλο. Έτσι, περιορίζεται η πιθανότητα εμφάνισης χρηματοπιστωτικών κρίσεων, ενώ σε περίπτωση εκδήλωσής τους ελαττώνονται οι δυσμενείς επιδράσεις τους στον πραγματικό τομέα της οικονομίας.

1.10 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οι βασικές έννοιες του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η σημασία του για την οικονομία με στόχο την αναδιανομή των αποταμιεύσεων των πλεονασματικών μονάδων προς τις καταλληλότερες επενδυτικές ή καταναλωτικές χρήσεις για την αύξηση του παραγόμενου προϊόντος της οικονομίας, ο ρόλος και η σημασία του τραπεζικού συστήματος για την οικονομία ως ενδιάμεσος φορέας για την διοχέτευση κεφαλαίων από αποταμιευτές σε επενδυτές καθώς και η έννοια του χρήματος και μια συνοπτική περιγραφή των λειτουργιών του. Στη συνέχεια, παρουσιάστηκε ο τραπεζικός δανεισμός ως κύρια οικονομική λειτουργία των τραπεζών για τη παροχή πίστωσης με στόχο τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων ή καταναλωτών καθώς και η

επικινδυνότητα του δανεισμού που έγκειται στο γεγονός πως η ποιότητα των δανείων και η εξέλιξη αυτών επηρεάζεται από εξωτερικούς και από εσωτερικούς παράγοντες και δόθηκε μια περιγραφή των διαθέσιμων επιτοκίων δανεισμού. Τέλος, παρουσιάστηκαν συνοπτικά οι ρυθμιστικοί κανόνες που διέπουν τη λειτουργία των τραπεζών, συμπεριλαμβανομένης της σημασίας και του ρόλου των κεντρικών τραπεζών αλλά και της ΤτΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΑ ΔΑΝΕΙΑ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι ευρέως γνωστό πως μια από τις βασικές λειτουργίες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι η χορήγηση δανείων, καθώς κερδίζουν χρήματα παρέχοντας και κερδίζοντας τόκους από δάνεια, όπως είναι τα στεγαστικά δάνεια τα επιχειρηματικά καθώς και τα προσωπικά δάνεια. Οι καταθέσεις των πελατών είναι εκείνες που παρέχουν στις τράπεζες ρευστότητα και το απαραίτητο κεφάλαιο για τη προσφορά αυτών των δανείων. Παρόλα αυτά, υπάρχουν δανειολήπτες που δεν δύνανται να αποπληρώσουν τα δάνεια τους και τα δάνεια καλούνται μη εξυπηρετούμενα. Στην εμφάνιση του αυξημένου ποσοστού των NPLs στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα συντέλεσε και η ελληνική κρίση χρέους, γνωστή και ως ελληνική χρηματοπιστωτική κρίση - που αντιμετωπίστηκε στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007–8 και αναφέρεται σε μια περίοδο οικονομικής αναταραχής που ξεκίνησε το 2009 και διήρκεσε αρκετά χρόνια.

Η σκόπιμη και βιώσιμη μείωση των NPLs στους ισολογισμούς των τραπεζών ωφελεί την οικονομία τόσο από μικροπροληπτική όσο και από μακροπροληπτική σκοπιά. Ταυτόχρονα, αναγνωρίζεται ότι η οικονομική ανάκαμψη αποτελεί επίσης έναν σημαντικό παράγοντα για την οριστική διευθέτηση των NPLs. Η αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με την ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού είναι μία από τις βασικές προτεραιότητες της Τραπεζικής Εποπτείας της ΕΚΤ. Τα NPLs

μπορούν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην ευρωστία μας τράπεζας. Οι επόπτες της ΕΚΤ παρακολουθούν επομένως προσεκτικά το επίπεδο των NPLs σε όλες τις τράπεζες. Ελέγχουν, επίσης, κατά πόσο οι τράπεζες διαχειρίζονται επαρκώς τον βαθμό κινδύνου των δανείων τους και αν διαθέτουν κατάλληλες στρατηγικές, δομές διαχείρισης και διαδικασίες.

Το παρόν κεφάλαιο ορίζει τα NPLs καθώς και τις στρατηγικές για τη διαχείρισή τους, και στη συνέχεια παρουσιάζει συνοπτικά την Χρηματοπιστωτική κρίση στην Αμερική αλλά και την Ελληνική Κρίση Χρέους. Έπειτα, αναλύει μερικούς από τους παράγοντες που επιδρούν στην εμφάνιση των NPLs και περιγράφει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση αυτών. Τέλος, περιγράφει τις πολιτικές αντιμετώπισης που ακολούθησαν οι ελληνικές τράπεζες για την μείωση των NPLs από τους ισολογισμούς τους και ακολουθούν ακόμη και σήμερα.

2.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ NPLs

Όπως έχει αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο, ένα από τα βασικά καθήκοντα μιας τράπεζας είναι η χορήγηση δανείων τα οποία επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να πραγματοποιούν επενδύσεις και να δημιουργούν θέσεις εργασίας και στα άτομα να αγοράζουν αγαθά. Η τράπεζα κερδίζει έτσι χρήματα από τον τόκο που λαμβάνει επί των δανείων αυτών. Όταν ο δανειολήπτης παραμένει οικονομικά υγιής και καταβάλλει τις συμφωνηθείσες δόσεις και το συμφωνηθέν επιτόκιο όπως έχει προγραμματιστεί, το δάνειο χαρακτηρίζεται ως εξυπηρετούμενο (Performing Loan - PL). Όμως, υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος η επιχείρηση ή το άτομο να μην είναι σε θέση να αποπληρώσει το δάνειο εντός της συμφωνηθείσας χρονικής περιόδου.

Αν συμβεί κάτι τέτοιο ή φαίνεται πιθανόν να συμβεί, η τράπεζα πρέπει να ταξινομήσει ως μη εξυπηρετούμενο δάνειο (Non-performing Loan - NPL). Τα NPLs αποκαλούνται συχνά επισφαλή δάνεια ή «κόκκινα δάνεια». Αξίζει να σημειωθεί ότι μια «μη εξυπηρετούμενη απαίτηση» μιας τράπεζας δεν είναι τίποτα άλλο παρά το άθροισμα του αναπόσβεστου μέρους του δανειακού κεφαλαίου συν τους συντρέξαντες ανεξόφλητους τόκους καθώς και τα οποιαδήποτε σχετικά έξοδα. Κατά συνέπεια, ένα μη εξυπηρετούμενο δάνειο είναι το σύνολο της τρέχουσας οφειλής του δανειολήπτη που δεν έχει, για οποιοδήποτε λόγο, καταβληθεί και βρίσκεται σε συγκεκριμένη καθυστέρηση ή αποτελεί αντικείμενο δικαστικών ενεργειών. Για π.χ., μπορεί να είναι για τον οφειλέτη βραχυπρόθεσμα ένα αποτέλεσμα οικονομικής δυσπραγίας για τη δεδομένη χρονική στιγμή, αλλά πολλές φορές είναι ένας δείκτης συστηματικής απροθυμίας του οφειλέτη για να ικανοποιήσει τις οφειλές του (Banking Supervision, 2016).

Αντίστοιχα, ένα «άνοιγμα» («Exposure») στη περίπτωση ενός χορηγηθέντος δανείου δεν είναι τίποτα άλλο παρά η διαφορά ανάμεσα στην τρέχουσα απαίτηση της τράπεζας (αναπόσβεστο δανειακό κεφάλαιο συν συντρέξαντες ανεξόφλητοι τόκοι, συν σχετικά έξοδα) και στην τρέχουσα αξία των παρασχεθέντων καλυμμάτων (collaterals) πάσης φύσεως (εμπράγματα εξασφαλίσεις, ενέχυρα, εγγυητικές επιστολές, κ.α.). Κατά συνέπεια, ο ορισμός του «ανοίγματος» σε περίπτωση αθέτησης (Exposure at Default – EAD) είναι το γινόμενο των απωλειών σε περίπτωση αθέτησης (Loss Given Default – LGD) επί τον συντελεστή του εκάστοτε ακάλυπτου μέρους (ανοίγματος) του δανείου ($1 - RR$).² Άρα, το EAD αφορά στην

---

² Όπου RR το Recovery Rate, είναι το ποσοστό της ανακτήσιμης αξίας μέσω ρευστοποίησης των καλυμμάτων (collaterals)

εκτίμηση του μεγέθους των πραγματικών πιστωτικών απωλειών (Banking Supervision, 2016).

Δεδομένων των ανωτέρω, ως NPLs θεωρούνται τα δάνεια σε καθυστέρηση της αποπληρωμής (του συνόλου ή μέρους) των τόκων ή/και του κεφαλαίου για χρονικό διάστημα πέραν των 90 ημερών ή αυτά που βρίσκονται σε δικαστικές ενέργειες. Ένα δάνειο παύει να είναι μη εξυπηρετούμενο αν έχει αποτελέσει αντικείμενο επαναδιαπραγμάτευσης με αποτέλεσμα ύπαρξης ρύθμισης ή αν έχουν αποπληρωθεί οι πάσης φύσεως καθυστερημένες οφειλές άνω των 90 ημερών. Αντίθετα, ως NPEs θεωρούνται τα ανοίγματα που σύμφωνα με τη πράξη της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΤτΕ, ΠΕΕ 42/2014, που υιοθέτησε τις διατάξεις του κανονισμού 5752013/ΕΕ, σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων, διακρίνονται σε (Banking Supervision, 2016):

- Ανοίγματα αβέβαιης είσπραξης χωρίς καθυστέρηση ή σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών (Unlikely to Pay - UtP).³
- Ανοίγματα σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών, εξαιρουμένων των καταγγελλόμενων απαιτήσεων (Exposures in arrears > 0 days excluding denounced loans).⁴
- Καταγγελλόμενες απαιτήσεις (Denounced Loans - DL).⁵

---

³ Υποκατηγορία ανοιγμάτων που θεωρούνται ως μη εξυπηρετούμενα παρόλο που είναι είτε ενήμερα, είτε σε καθυστέρηση μέχρι 90 ημέρες

⁴ Υποκατηγορία ανοιγμάτων που παρουσιάζουν καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών από τα οποία όμως, εξαιρούνται τα ήδη καταγγελλόμενα ανοίγματα

⁵ Υποκατηγορία που αφορά τις ήδη καταγγελλόμενες απαιτήσεις για δάνεια των οποίων η σύμβαση έχει καταγγελθεί από τον δανειοδότη και η καταγγελία αυτή οπωσδήποτε έχει γνωστοποιηθεί στον δανειολήπτη.

Σε κάθε περίπτωση, η κατάταξη ενός ανοίγματος σε κάποια κατηγορία μπορεί να μεταβληθεί ή και να διαφοροποιηθεί ανάλογα με την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του δανειολήπτη. Το γεγονός ότι τα NPEs, σε αντίθεση με τα NPLs, περιλαμβάνουν και δάνεια τα οποία εμφανίζουν πολύ μεγάλες πιθανότητες αθέτησης ακόμα και όταν αυτά τα δάνεια δεν βρίσκονται σε καθυστέρηση ή/ και έχουν επανειλημμένως ρυθμιστεί, ερμηνεύει γιατί ο δείκτης των NPEs (ως % των τρεχουσών απαιτήσεων) είναι ενίοτε υψηλότερος από τον αντίστοιχο δείκτη των NPLs (Banking Supervision, 2016).

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ορισμός των NPLs δεν είναι πλήρως εναρμονισμένος μεταξύ των χωρών και των τραπεζών, καθώς περιλαμβάνει ορισμένα ποιοτικά στοιχεία που υπόκεινται σε διαφορετικές ερμηνείες, π.χ., συνήθως, ένα μη εξυπηρετούμενο δάνειο θεωρείται σε αθέτηση (“In default”) ή κοντά σε αθέτηση (“Close to being in default”) και υπάρχουν συγκεκριμένα πρότυπα και κατευθυντήριες γραμμές που επιβάλλονται από τις τραπεζικές αρχές για την κατηγοριοποίηση των NPLs (IMF, 2016).

Βάσει του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) (International Monetary Fund – IMF), ένα δάνειο είναι μη εξυπηρετούμενο όταν οι πληρωμές τόκων και/ή κεφαλαίου έχουν καθυστερήσει 90 ημέρες ή περισσότερο ή πληρωμές τόκων ίσες με 90 ημέρες ή περισσότερες έχουν κεφαλαιοποιηθεί, αναχρηματοδοτηθεί ή καθυστερήσει κατόπιν συμφωνίας ή πληρωμές είναι λιγότερο από 90 ημέρες σε καθυστέρηση, αλλά υπάρχουν σοβαροί λόγοι – όπως, για παράδειγμα, όταν ο οφειλέτης υποβάλλει αίτηση πτώχευσης – να αμφιβάλλουν οι τράπεζες ότι οι πληρωμές θα πραγματοποιηθούν πλήρως (IMF, 2005). Αφού ένα δάνειο

χαρακτηριστεί ως μη εξυπηρετούμενο, αυτό (και/ή τυχόν δάνεια αντικατάστασης) θα πρέπει να παραμείνει χαρακτηρισμένο ως τέτοιο έως ότου διαγραφούν ή ληφθούν πληρωμές τόκων ή/και κεφαλαίου για αυτό ή μεταγενέστερα δάνεια που αντικαθιστούν το αρχικό. Συνιστάται επίσης από το IMF τα περιουσιακά στοιχεία εκτός από τα δάνεια να χαρακτηρίζονται ως μη εξυπηρετούμενα με βάση τα ίδια κριτήρια που παρουσιάζονται παραπάνω (IMF, 2005).

Σύμφωνα με τον ορισμό της ΕΚΤ (Banking Supervision, 2014), καθορίζονται διάφορα κριτήρια για το χαρακτηρισμό δανείων ως NPLs, π.χ.:

- ο 90 ημέρες ληξιπρόθεσμα (Past Due), ακόμη και αν δεν έχουν αθετήσει (Defaulted) ή δεν έχουν απομειωθεί (Impaired),
- ο Απομείωση σε σχέση με τις λογιστικές προδιαγραφές για τις τράπεζες GAAP των ΗΠΑ και τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (IFRS),
- ο Σε αθέτηση (In default) σύμφωνα με τον Κανονισμό Κεφαλαιακών Απαιτήσεων.

Οι τράπεζες πρέπει να εξετάσουν προσεκτικά τα δάνεια που έχουν χορηγήσει και να εντοπίσουν σε πρώιμο στάδιο τα δάνεια που κινδυνεύουν να γίνουν μη εξυπηρετούμενα - αυτό ονομάζεται «αναγνώριση μη εξυπηρετούμενων δανείων» (NPL Recognition). Ωστόσο, τέτοια δάνεια έχουν πάντα κόστος για τις τράπεζες, και ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη για τις τράπεζες να διατηρούν το ποσό των επισφαλών δανείων όσο το δυνατόν χαμηλότερο (Banking Supervision, 2014).

Οι τράπεζες επιβαρύνονται από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια με δύο τρόπους. Πρώτον, τέτοια δάνεια υπονομεύουν την κερδοφορία των τραπεζών

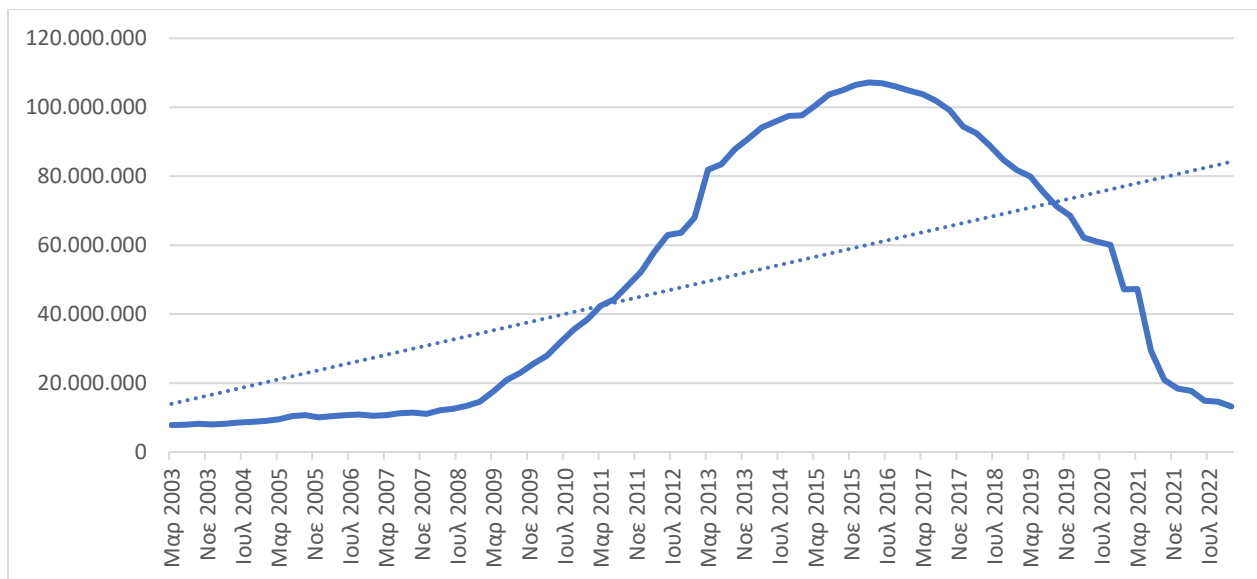
καθώς οδηγούν σε ζημίες που μειώνουν τα έσοδα που μπορούν να δημιουργήσουν οι τράπεζες από τις δανειοδοτικές τους δραστηριότητες. Δεύτερον, οι τράπεζες πρέπει να προβλέψουν αυτές τις ζημίες κάνοντας προβλέψεις (Projections) οι οποίες περιλαμβάνουν την κατάργηση κεφαλαίων για την κάλυψη των ζημιών που αναμένουν να υποστούν. Κατά συνέπεια, τα κεφάλαια καθίστανται μη επαρκή για τη χορήγηση νέων δανείων ή τον συμψηφισμό άλλων ζημιών, οδηγώντας σε περαιτέρω μείωση των κερδών των τραπεζών και τη συνολική χρηματοπιστωτική σταθερότητα (Banking Supervision, 2014).

Ο αντίκτυπος των NPLs στην οικονομία είναι σημαντικός, καθώς μπορεί να εμποδίσει την κερδοφορία των τραπεζών και να καταναλώσει πολύτιμους πόρους, περιορίζοντας την ικανότητά τους να παρέχουν νέα δάνεια. Οποιαδήποτε προβλήματα στον τραπεζικό κλάδο μπορούν να εξαπλωθούν γρήγορα σε άλλους τομείς, επηρεάζοντας τις προοπτικές απασχόλησης και ανάπτυξης. Η ΕΚΤ διαδραματίζει ζωτικό ρόλο βοηθώντας τις τράπεζες στην αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, διασφαλίζοντας την ασφάλεια και τη σταθερότητα του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος.

2.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ NPLs

Η ικανότητα των τραπεζών να παρέχουν δάνεια στην πραγματική οικονομία επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα των δανειακών τους χαρτοφυλακίων. Τα NPLs, που απορρέουν από δανειολήπτες οι οποίοι αποτυγχάνουν να αποπληρώσουν τα δάνειά τους σύμφωνα με τις συμβατικές τους συμφωνίες, έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην ικανότητα των τραπεζών να δανείζουν

περισσότερα στην πραγματική οικονομία. Οι τράπεζες με υψηλό ποσοστό κόκκινων δανείων στους ισολογισμούς τους πρέπει να αφιερώσουν τους πόρους τους στη διαχείριση αυτών, τα οποία δεν παρέχουν καμία απόδοση ή κερδοφόρες υπηρεσίες. Για να διαχειριστούν τους κινδύνους τους, οι τράπεζες πρέπει επίσης να διαθέσουν χρήματα ως δίκτυ ασφαλείας για να καλύψουν τις ζημίες που προκύπτουν από τα NPLs.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), 2023

Διάγραμμα 2.1: Εξέλιξη NPLs προ προβλέψεων στην Ελλάδα σε ευρώ χιλ.⁶

Στο παρελθόν, οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις έχουν δείξει ότι τα NPLs μπορεί να φτάσουν σε επίπεδα που γίνονται προβληματικά για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες των τραπεζών, τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και τον δανεισμό στην πραγματική οικονομία. Αυτό ενδέχεται να οδηγήσει σε σοβαρή

⁶ Στοιχεία σε ατομική βάση

δυσλειτουργία των τραπεζών και γενικότερα προβλήματα στην οικονομική σταθερότητα των εκάστοτε χωρών.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2.1, τον Ιούνιο του 2015 τα NPLs έφθασαν τα 1,2 τρισεκατομμύρια ευρώ, οδηγώντας την ΕΕ να λάβει σημαντικά μέτρα για την αντιμετώπιση του υψηλού αποθέματος αυτών. Αυτές οι προσπάθειες περιλάμβαναν ανακεφαλαιοποιήσεις τραπεζών και ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης του Συμβουλίου, με την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών να παρέχει καθοδήγηση για τη διαχείριση των NPLs, τη βελτίωση της διαθεσιμότητας δεδομένων (Data Availability) σε δευτερογενείς αγορές και τη μελλοντική προστασία του συστήματος με κατευθυντήριες γραμμές για τη δημιουργία δανείων για τη βελτίωση της ποιότητας του μελλοντικού δανεισμού.

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών συνεχίζει να εργάζεται εκτενώς για την αντιμετώπιση των NPLs, ειδικά στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19. Οι τρέχουσες προσπάθειες για τα NPLs επικεντρώνονται κυρίως στην ανάλυση κινδύνου, στη διαμόρφωση πολιτικής και στα μέτρα προστασίας των καταναλωτών. Το έργο περιλαμβάνει επίσης την τυποποίηση των δεδομένων NPLs, τη βελτίωση της υποδομής δεδομένων και της διαφάνειας στις αγορές NPLs και την ανταλλαγή εποπτικών πρακτικών για την παρακολούθηση της διαχείρισης και επίλυσης των NPLs των τραπεζών, ενώ παράλληλα εξισορροπούνται οι προληπτικοί στόχοι με τις υποχρεώσεις προστασίας των καταναλωτών. Το έργο της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών σε διάφορες πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τα NPLs περιλαμβάνει την εφαρμογή τεχνικών προτύπων για τα πρότυπα δεδομένων συναλλαγών NPLs, τη διαμόρφωση κατευθυντήριων γραμμών για τη διαχείριση μη εξυπηρετούμενων και

δεσμευμένων ανοιγμάτων, τη διατύπωση κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη δημιουργία και την παρακολούθηση δανείων, την υποβολή εκθέσεων για νόμιμα προληπτικά μέτρα ασφαλείας. ως γνωμοδότηση σχετικά με τη ρυθμιστική αντιμετώπιση της τιτλοποίησης NPEs.

Προκειμένου να επιτευχθεί η εξάλειψη των NPLs υπό την καθοδήγηση και τα πλαίσια των Ευρωπαϊκών Αρχών, οι τράπεζες που διακρατούν υψηλό επίπεδο NPLs πρέπει να αξιολογήσουν το περιβάλλον λειτουργίας τους και να αναπτύξουν τη στρατηγική διαχείρισης αυτών, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων στόχων που πρέπει να εκπληρωθούν βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, καθορίζοντας στρατηγικούς στόχους με βάση τα χαρτοφυλάκια τους με προδιαγραφές διαχείρισης, επιχειρησιακή ετοιμότητα, πελατεία κ.α. και εφαρμόζοντας το επιχειρησιακό τους σχέδιο αλλά και υιοθετώντας οποιεσδήποτε αλλαγές οργανωτικής δομής απαιτούνται για την επίτευξη μεγιστοποιημένης αποτελεσματικότητας.

Σύμφωνα με την ΕΚΤ, η σκόπιμη μείωση σε βιώσιμο επίπεδο των NPLs στους ισολογισμούς των τραπεζών ωφελεί την οικονομία από μικροληπτική και μακροληπτική σκοπιά. Για το σκοπό αυτό, ένα έγγραφο κατευθύνσεων προς τις Τράπεζες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ECB NPL Guidance, ECB 2017) έχει διαμορφωθεί, πραγματεύεται τη διαχείριση των NPLs σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών και απευθύνεται στο σύνολο των σημαντικών ιδρυμάτων που υπόκεινται άμεσα στην Τραπεζική εποπτεία της ΕΚΤ, συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών θυγατρικών τους.

Για την ανάπτυξη και την εφαρμογή στρατηγικής για τα NPLs που να εξυπηρετεί τον επιδιωκόμενο σκοπό, οι τράπεζες θα πρέπει να ακολουθούν πιστά τις οδηγίες της ΕΚΤ οι οποίες παρουσιάζονται συνοπτικά στον Πίνακα 2.1 (ECB NPL Guidance, 2017). Ειδικότερα, στον πίνακα αυτόν παρουσιάζονται οι ενέργειες που πρέπει να ακολουθούνται από τα πιστωτικά ιδρύματα βάσει της ΕΚΤ, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ορθή ευθυγράμμιση με τις εποπτικές αρχές για την ομαλή και αποτελεσματική διαχείριση των κόκκινων δανείων. Πιο συγκεκριμένα, αναλύεται ο πρώτος πυλώνας διαχείρισης που αφορά στις υποθέσεις και στην αυτοαξιολόγηση σχετικά με την στρατηγική διαχείρισης των NPLs και αναλύει τη σημαντικότητα της τακτικής αξιολόγησης του λειτουργικού περιβάλλοντος των τράπεζων για τη διαχείριση των NPLs. Στη συνέχεια, ακολουθεί ο δεύτερος πυλώνας διαχείρισης που αφορά στην ανάπτυξη και εφαρμογή της στρατηγικής διαχείρισης των NPLs και αναλύει την σημαντικότητα της εξέτασης των διαθέσιμων στρατηγικών επιλογών, των στόχων, την κατάρτιση του επιχειρηματικού σχεδίου, κ.α.. Τέλος, παρουσιάζεται ο τρίτος πυλώνας που αφορά στην ενσωμάτωση της στρατηγικής διαχείρισης των NPLs στον εκάστοτε οργανισμό μέσω της τακτικής αναθεώρησης των στρατηγικών, την υποβολή τακτικών αναφορών βάσει των προβλεπόμενων από τις εποπτικές αρχές, της ευθυγράμμισης με τα κίνητρα όπως αυτά ισχύουν, κ.α..

Πίνακας 2.1: Ενέργειες που πρέπει να ακολουθούν τα πιστωτικά ιδρύματα βάσει ECB NPL Guidance

Ενέργεια	Σύντομη Περιγραφή Στόχων
1. Υποθέσεις και Αυτοαξιολόγηση σχετικά με την Στρατηγική NPLs	<ul style="list-style-type: none"> - Αξιολόγηση και τακτική εξέταση του λειτουργικού τους περιβάλλοντος (όπως εσωτερικές ικανότητες, εξωτερικές συνθήκες π.χ., μακροοικονομικές συνθήκες, αγορά, επενδυτές, νομικό πλαίσιο, φορολογία κ.α.)
2. Ανάπτυξη και Εφαρμογή Στρατηγικής NPLs	<ul style="list-style-type: none"> - Εξέταση όλων των διαθέσιμων στρατηγικών επιλογών και των συνδυασμών τους (όπως τη στρατηγική διακράτησης/ρύθμισης οφειλών, την ενεργή μείωση χαρτοφυλακίου μέσω πωλήσεων, τη συμπερίληψη εξασφαλίσεων στον ισολογισμό, κ.α.), - Καθορισμός στόχων ανά χαρτοφυλάκιο ορίζοντας παράλληλα τα βιώσιμα μακροπρόθεσμα επίπεδα των μη εξυπηρετούμενων δανείων αλλά και τους μακροπρόθεσμους ποσοτικούς στόχους (τριετίας & ετησίους) για την μείωση τους ή/και τις ροές, - Κατάρτιση επιχειρησιακού / εκτελεστικού σχεδίου, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων, και - Παροχή, σε ετήσια βάση, των στρατηγικών στόχων για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και του επιχειρησιακού σχεδίου προς την Τραπεζική Επιτροπή της ΕΚΤ
3. Ενσωμάτωση της Στρατηγικής NPLs	<ul style="list-style-type: none"> - Τακτική αναθεώρηση της στρατηγικών και των υποθέσεων NPLs, - Εφαρμογή της υποβολής αναφορών σχετικά με τους προβλεπόμενους στόχους, κ.α. - Ευθυγράμμιση με τη διαχείριση επιδόσεων/ τα κίνητρα, και - Ενοποίηση με το επιχειρηματικό σχέδιο / τις προβολές και το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων.

Πηγή: (ECB NPL Guidance, 2017)

Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι απαιτήσεις για τη διαχείριση των NPLs περιλαμβάνουν ορισμένα κύρια στοιχεία που προκύπτουν από την καθοδήγηση της ΕΚΤ για τα NPLs, η οποία δεν είναι δεσμευτική, και προωθεί τις βέλτιστες πρακτικές και περιγράφονται συνοπτικά παρακάτω (ECB NPL Guidance, ECB 2017):

- **Στρατηγική Διαχείρισης NPLs (NPL Strategy)** – η αξιολόγηση των δυνατοτήτων της τράπεζας για μείωση των NPLs με βάση εξωτερικούς παράγοντες όπως η μακροοικονομία, οι τάσεις της αγοράς κ.λπ.), η διαμόρφωση στρατηγικής με καθορισμένους, μακροπρόθεσμους (τουλάχιστον πέντε (5) χρόνια) και ποσοτικούς στόχους για κάθε τμήμα χαρτοφυλακίου καθώς και η ενσωμάτωσή του στο πλαίσιο των ανθρώπων, των εσωτερικών διαδικασιών και των δυνατοτήτων παρακολούθησης/ αναφοράς (Reporting Capabilities).
- **Διακυβέρνηση και Λειτουργίες NPLs (NPL Governance and Operations)** – η συγκρότηση ενός φορέα διαχείρισης NPLs για να επανεξετάζει, σε επαναλαμβανόμενη βάση, τις στρατηγικές, τους στόχους στα πλαίσια της μείωσης των NPLs καθώς και τη διαμόρφωση ενός μοντέλου λειτουργίας που περιλαμβάνει μια ειδική μονάδα εντός του οργανισμού με σχετική τεχνογνωσία και εμπειρία για την ενεργή παρακολούθηση της εξέλιξης του δείκτη των NPLs, των KPIs, κ.α..
- **Πολιτική ανοχής (Forbearance Policy)** – Διεξαγωγή αξιολόγησης βιωσιμότητας για τους οφειλέτες (π.χ., ανάλυση οικονομικών, ιστορική θέση κ.λπ.) προκειμένου να προσδιοριστεί η καταλληλότερη

στρατηγική σύμφωνα με τις καθιερωμένες πολιτικές και διαδικασίες ανοχής.

- **Αναγνώριση NPLs (NPL Recognition)** – Εφαρμογή των ορισμών της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών σύμφωνα με τις προσδοκίες των ρυθμιστικών αρχών (δηλαδή περισσότερες από 90 ημέρες καθυστέρησης ή UtP).
- **Αποτίμηση εξασφαλίσεων (Collateral Valuation)** – Ετήσια επισκόπηση αποτίμησης εξασφαλίσεων σύμφωνα με το IFRS9 σύμφωνα με τις καθιερωμένες πολιτικές και διαδικασίες αποτίμησης.
- **Πολιτικές προβλέψεων και διαγραφών (Provisioning and Write off Policies)** – Μεμονωμένες προβλέψεις σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια και όρια, συλλογικές προβλέψεις με κριτήρια ομαδοποίησης ανοιγμάτων, αναγνώριση ζημιών απομείωσης (Impairment Losses Recognition) κ.α..

Βάσει των παραπάνω στρατηγικών και κατευθυντήριων γραμμών από την ΕΚΤ, αξίζει να σημειωθεί πως οι εποπτικές αρχές της τελευταίας συνεργάζονται με τις εθνικές εποπτικές αρχές για να βρουν ένα συνεπή και αποτελεσματικό τρόπο αντιμετώπισης των NPLs και να ενισχύσουν τη μείωσή τους, με βάση τις βέλτιστες πρακτικές, και η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών επίσης συμμετέχει σε αυτή τη προσπάθεια.

2.4 ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Γενικά, μια οικονομική, χρηματοπιστωτική ή τραπεζική κρίση αναφέρεται σε μια σοβαρή διαταραχή στη λειτουργία της οικονομίας, του χρηματοπιστωτικού συστήματος ή του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας, αντίστοιχα. Αυτές οι κρίσεις μπορεί να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις ζωές ατόμων, επιχειρήσεων και κυβερνήσεων και μπορεί να οδηγήσουν σε εκτεταμένες απώλειες θέσεων εργασίας, χρεοκοπίες και κοινωνικές αναταραχές. Η οικονομική κρίση αναφέρεται συνήθως σε μια κατάσταση όπου η οικονομία μιας χώρας βιώνει σημαντική ύφεση, που χαρακτηρίζεται από μείωση του ΑΕΠ, αύξηση της ανεργίας και πτώση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και των επιχειρήσεων. Αυτές οι κρίσεις μπορεί να προκληθούν από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των παγκόσμιων οικονομικών «σοκ», της υπερβολικής ανάληψης κινδύνων από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, της πολιτικής αστάθειας ή των εξωτερικών ανισορροπιών, όπως ένα υψηλό επίπεδο χρέους ή ένα μεγάλο εμπορικό έλλειμμα. Ο αντίκτυπος μιας οικονομικής κρίσης μπορεί να γίνει αισθητός σε όλους τους τομείς της οικονομίας και μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές κοινωνικές και πολιτικές αναταραχές. Οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις ενδέχεται να οδηγήσουν σε συρρίκνωση των πιστωτικών αγορών, προκαλώντας μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και αύξηση της ανεργίας. Επιπλέον, σε σοβαρές περιπτώσεις, οι οικονομικές κρίσεις μπορεί να οδηγήσουν στην αποτυχία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και στην ανάγκη κρατικής παρέμβασης για τη σταθεροποίηση του συστήματος (Mankiw, 2013).

Στην περίπτωση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-2008, η αποτυχία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις Ηνωμένες Πολιτείες είχε σημαντικό αντίκτυπο στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις αγορές παγκοσμίως, οδηγώντας σε συρρίκνωση των πιστωτικών αγορών και μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Ως αποτέλεσμα, οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες σε όλο τον κόσμο ανέλαβαν επιθετική δράση για να σταθεροποιήσουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα και να αποτρέψουν την πλήρη κατάρρευση της παγκόσμιας οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, η Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2007-8 ήταν μια από τις πιο σοβαρές οικονομικές πτώσεις στη σύγχρονη ιστορία, με αποτέλεσμα την κατάρρευση ορισμένων από τα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του κόσμου και σημαντικές επιπτώσεις στις οικονομίες παγκοσμίως. Αυτή η κρίση πυροδοτήθηκε από έναν συνδυασμό παραγόντων, όπως χαλαρή ρύθμιση και εποπτεία, μη βιώσιμες πρακτικές δανεισμού και ο πολλαπλασιασμός πολύπλοκων χρηματοπιστωτικών μέσων που δεν ήταν καλά κατανοητά από τους επενδυτές ή τις ρυθμιστικές αρχές. Μία από τις κύριες αιτίες της κρίσης ήταν ο πολλαπλασιασμός των ενυπόθηκων δανείων «subprime» στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτά τα στεγαστικά δάνεια προσφέρονταν συνήθως σε άτομα με κακή πιστωτική ιστορία ή περιορισμένους οικονομικούς πόρους, συχνά με μικρή ή καθόλου προκαταβολή και με κυμαινόμενα επιτόκια. Στη συνέχεια, οι τράπεζες μετέτρεψαν αυτά τα ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου σε πολύπλοκα χρηματοοικονομικά μέσα που ονομάζονται «collateralized» χρεωστικές υποχρεώσεις (CDOs) και τα πούλησαν σε επενδυτές σε όλο τον κόσμο. Ωστόσο, καθώς οι τιμές των κατοικιών άρχισαν να πέφτουν το 2006, οι χρεοκοπίες για

στεγαστικά δάνεια υψηλού κινδύνου εκτινάχθηκαν στα ύψη και η αξία των CDO έπεσε κατακόρυφα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα σημαντικές απώλειες για τους επενδυτές και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που κατέχουν αυτά τα περιουσιακά στοιχεία, οδηγώντας σε κρίση εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Ένας άλλος παράγοντας που συνέβαλε στην κρίση ήταν ο πολλαπλασιασμός πολύπλοκων χρηματοπιστωτικών μέσων όπως τα συμβόλαια ανταλλαγής πιστωτικής αθέτησης (CDS), τα οποία ήταν ουσιαστικά ασφαλιστήρια συμβόλαια που επέτρεπαν στους επενδυτές να αντισταθμίσουν τον κίνδυνο αθέτησης δανείων ή άλλων χρηματοπιστωτικών μέσων. Ωστόσο, αυτά τα μέσα ήταν συχνά ελάχιστα κατανοητά από τους επενδυτές και τις ρυθμιστικές αρχές και υπήρχε μικρή διαφάνεια στην αγορά για αυτά τα προϊόντα. Ως αποτέλεσμα, όταν η αξία των ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου και άλλων ριψοκίνδυνων περιουσιακών στοιχείων άρχισε να μειώνεται, οι επενδυτές που είχαν αγοράσει CDS διαπίστωσαν ότι οι εκδότες αυτών των μέσων δεν ήταν σε θέση να εξοφλήσουν τις απαιτήσεις, οδηγώντας σε περαιτέρω πανικό στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η κρίση αποκάλυψε επίσης αδυναμίες στο ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τον χρηματοπιστωτικό κλάδο (Mankiw, 2013).

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι ρυθμιστικές αρχές απέτυχαν να παρακολουθήσουν και να επιβάλουν επαρκώς τους κανόνες που διέπουν την πώληση και την τιτλοποίηση των ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου, και πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εμπλέκονται σε επικίνδυνες πρακτικές δανεισμού με μικρή εποπτεία. Ομοίως, οι ρυθμιστικές αρχές απέτυχαν να προβλέψουν το ενδεχόμενο συστημικού κινδύνου που δημιουργείται από τη

διάδοση πολύπλοκων χρηματοπιστωτικών μέσων, όπως τα CDS, και απέτυχαν να λάβουν μέτρα για τον περιορισμό των κινδύνων που συνδέονται με αυτά τα προϊόντα. Ο αντίκτυπος της κρίσης έγινε αισθητός παγκοσμίως, καθώς πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και επενδυτές είχαν σημαντική έκθεση στην αγορά ενυπόθηκων δανείων «subprime» των ΗΠΑ και σε άλλα επικίνδυνα περιουσιακά στοιχεία.

Καθώς εκτυλίχθηκε η κρίση, οι τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αντιμετώπισαν κρίση ρευστότητας καθώς οι επενδυτές άρχισαν να χάνουν την εμπιστοσύνη τους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Πολλές τράπεζες αναγκάστηκαν να μειώσουν την αξία των περιουσιακών τους στοιχείων, με αποτέλεσμα σημαντικές απώλειες και συρρίκνωση των πιστωτικών αγορών παγκοσμίως. Αυτό είχε σημαντικό αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία, καθώς οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές δεν μπόρεσαν να λάβουν πίστωση, οδηγώντας σε απώλεια θέσεων εργασίας και μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Ως απάντηση στην κρίση, οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες σε όλο τον κόσμο ανέλαβαν επιθετική δράση για να σταθεροποιήσουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα και να αποτρέψουν την πλήρη κατάρρευση της παγκόσμιας οικονομίας. Οι κυβερνήσεις διοχέτευσαν τεράστια ποσά κεφαλαίου στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να στηρίξουν τους ισολογισμούς τους και οι κεντρικές τράπεζες μείωσαν τα επιτόκια και εφάρμοσαν προγράμματα ποσοτικής χαλάρωσης για να τονώσουν την οικονομική δραστηριότητα. Ωστόσο, αυτές οι πολιτικές οδήγησαν επίσης σε σημαντικές αυξήσεις του δημόσιου χρέους και πολλές κυβερνήσεις

συνεχίζουν να παλεύουν με τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της κρίσης στις οικονομίες τους.

Συμπερασματικά, η Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2007-8 ήταν ένα σύνθετο και πολύπλευρο γεγονός. Προκλήθηκε από έναν συνδυασμό παραγόντων και αποκάλυψε αδυναμίες στο ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τον χρηματοπιστωτικό κλάδο και οδήγησε σε συρρίκνωση των πιστωτικών αγορών παγκοσμίως, με αποτέλεσμα την απώλεια θέσεων εργασίας και τη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Ενώ οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες ανέλαβαν επιθετικά μέτρα για τη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος της κρίσης στην παγκόσμια οικονομία εξακολουθεί να είναι αισθητός.

2.5 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ

Η ελληνική κρίση χρέους, γνωστή και ως ελληνική χρηματοπιστωτική κρίση - που αντιμετωπίστηκε στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-8, αναφέρεται σε μια περίοδο οικονομικής αναταραχής που διήρκεσε για αρκετά χρόνια. Η κρίση χαρακτηρίστηκε από υψηλά επίπεδα κρατικού χρέους, έλλειψη εμπιστοσύνης των επενδυτών και μια σειρά από μέτρα λιτότητας που επιβλήθηκαν στον ελληνικό πληθυσμό. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, το έλλειμμα του προϋπολογισμού της Ελλάδας για το 2019 ξεπέρασε το 15% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ). Η κρίση είχε σημαντικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία, καθώς το ΑΕΠ μειώθηκε κατά περισσότερο από 25% μεταξύ 2009 και 2016. Το 2009 το ΑΕΠ της Ελλάδας ήταν 238 δισ. ευρώ, αλλά μέχρι το 2016 είχε πέσει στα 176 δισ. Ευρώ. Το

ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα έφτασε στο ανώτατο όριο του 27,5% το 2013, με την ανεργία των νέων να φτάνει έως και το 60% (IMF). Επιπλέον, το ποσοστό δημόσιου χρέους της Ελλάδας έφτασε στο ανώτατο όριο του 180% του ΑΕΠ το 2016, καθιστώντας το υψηλότερο στην Ευρωζώνη (IMF). Η Ελλάδα είχε σημαντικές ανάγκες αναχρηματοδότησης, καθώς το χρέος της πλησίαζε και χρειαζόταν να δανειστεί περισσότερα χρήματα για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της. Όσον αφορά τα προγράμματα διάσωσης αξίζει να αναφερθούν οι ακόλουθες ημερομηνίες ορόσημα:

- **Μάιος 2010:** Η Ελλάδα λαμβάνει πακέτο διάσωσης ύψους 110 δισ. ευρώ από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) ιδρύθηκε για να παρέχει στήριξη στις ελληνικές τράπεζες.
- **Φεβρουάριος 2012:** Η Ελλάδα λαμβάνει δεύτερο πακέτο διάσωσης ύψους 130 δισ. ευρώ. Η ΕΚΤ συμφωνεί επίσης σε μια ανταλλαγή χρέους, η οποία μειώνει το χρέος της Ελλάδας.
- **Ιούλιος 2015:** Η Ελλάδα συμφωνεί σε ένα τρίτο πακέτο διάσωσης ύψους 86 δισ. ευρώ, με αντάλλαγμα περαιτέρω μέτρα λιτότητας. Το ΔΝΤ παρέχει οικονομική στήριξη αλλά δεν συμμετέχει στο πρόγραμμα διάσωσης.
- **Αύγουστος 2018:** Η Ελλάδα βγαίνει από το πρόγραμμα διάσωσης μετά από οκτώ χρόνια οικονομικής βοήθειας. Τα προγράμματα διάσωσης και η υποστήριξη από το ΤΧΣ, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ σχεδιάστηκαν για να βοηθήσουν την Ελλάδα να αποπληρώσει τα χρέη της και να αποφύγει

την αθέτηση των δανείων της. Ωστόσο, ήρθαν επίσης με αυστηρούς όρους, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής μέτρων λιτότητας και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Σε όλο αυτό το χρονικό πλαίσιο, σημειώθηκε μείωση του ΑΕΠ κατά 25%, δυσανάλογη αύξηση της ανεργίας, σημαντική πτώση των δαπανών, της κατανάλωσης και των επενδύσεων και επικρατούσε δημόσιος λόγος τόσο σε διεθνές όσο και σε εγχώριο επίπεδο σχετικά με την πιθανότητα εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωζώνη. Όπως αναμενόταν, ο τραπεζικός κλάδος δεν έμεινε ανεπηρέαστος από αυτές τις εξελίξεις. Μεταξύ 2010 και 2015, σημειώθηκε μείωση 50% στις καταθέσεις και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια εξωφρενικά. Παρά την αντιμετώπιση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, οι ελληνικές τράπεζες αντιμετώπισαν εσωτερική αναταραχή που είχε ως αποτέλεσμα να κηρύξουν δύο φορές πτώχευση (IMF, 2023).

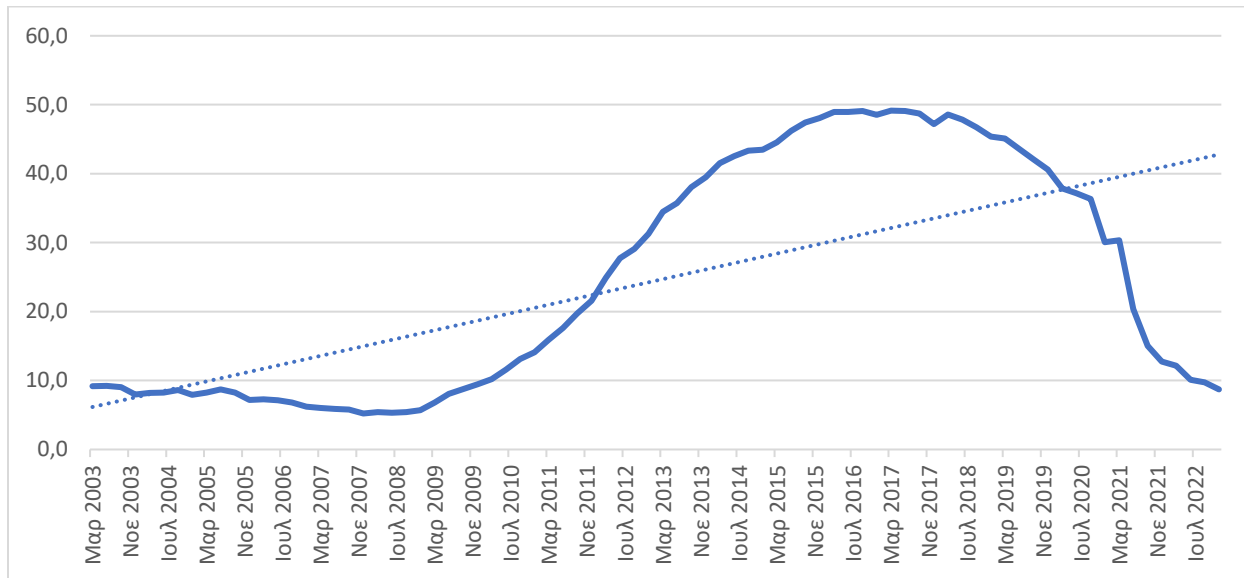
Συνολικά, η ελληνική χρηματοπιστωτική κρίση είχε σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις, με την ελληνική οικονομία να συρρικνώνεται απότομα και οι κοινωνικές αναταραχές να γίνονται συχνές. Η κρίση είχε επίσης ευρύτερες επιπτώσεις για τη σταθερότητα της Ευρωζώνης, με ανησυχίες ότι η χρεοκοπία της Ελλάδας θα μπορούσε να οδηγήσει σε ευρύτερη χρηματοοικονομική μετάδοση σε ολόκληρη την περιοχή.

2.6 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΑ NPLs

Μια τραπεζική κρίση μπορεί να επηρεάσει την εθνική οικονομία με πολλούς τρόπους, μειώνοντας τον ρυθμό ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ ή υπονομεύοντας την εμπιστοσύνη των επενδυτών στη χώρα. Ένας παράγοντας που μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα μιας τέτοιας κρίσης είναι η αναλογία των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τα συνολικά δάνεια, δηλ. ο δείκτης καθυστερήσεων (NPL ratio). Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της ΤτΕ, ο δείκτης καθυστερήσεων στην Ελλάδα αυξήθηκε απότομα κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 και της επακόλουθης κρίσης του δημοσίου χρέους. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 2.2, το NPL ratio στην Ελλάδα άρχισε να αυξάνεται το πρώτο τρίμηνο του 2009 (2009Q1), φτάνοντας στο ανώτατο όριο του 49,1% το τρίτο τρίμηνο του 2016.⁷ Στη συνέχεια, ξεκίνησε να μειώνεται φθάνοντας στο 36,3% το τρίτο τρίμηνο του 2020 και, σε απόλυτους αριθμούς, τα NPLs έφθασαν τα περίπου στα 60 δις. Ευρώ το ίδιο τρίμηνο - από το υψηλότερο επίπεδο των περίπου 107,2 δις. Ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2016 και 68,5 δις. Ευρώ στο τέλος του 2019 (ΤτΕ, 2023).

---

⁷ Για την περίοδο 2003 - Σεπτέμβριο 2014 χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία σε ατομική βάση από τα υποβαλλόμενα υποδείγματα στην Τράπεζα της Ελλάδος, σύμφωνα με την ΠΔ/ΤΕ 2442/ 29.1.1999. Για τη περίοδο από Δεκέμβριο 2014 και εφεξής χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία σε ατομική βάση από τα υποβαλλόμενα υποδείγματα στην Τράπεζα της Ελλάδος – σε πρώτη φάση σύμφωνα με την ΠΕΕ 42/30.5.2014 και πλέον από τον Ιούλιο του 2020 σύμφωνα με την ΠΕΕ 175/29.07.2020 (Παραρτήματα), όπως περιγράφεται ειδικότερα στα Θέματα Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων της ΤτΕ. Για την εξαγωγή των στοιχείων από τα Πιστωτικά Ιδρύματα λαμβάνονται πρέπει να λαμβάνονται πλήρως υπ' όψη οι ορισμοί της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (ΕΒΑ) σύμφωνα με τον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την θέσπιση και κατάρτιση εκτελεστικών τεχνικών προτύπων σχετικά με την υποβολή εποπτικών αναφορών από τα ιδρύματα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2023).

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), 2023

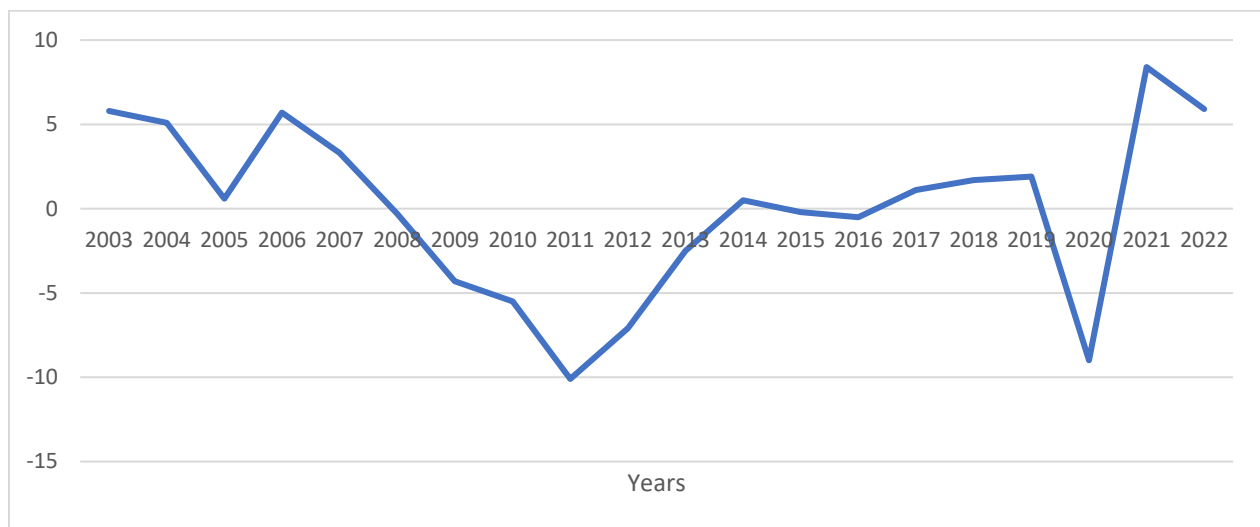
Διάγραμμα 2.2: Διαχρονική Εξέλιξη Δανείων και Καθυστερήσεων στην Ελλάδα για το σύνολο των χαρτοφυλακίων βάσει NPL ratio⁸

Τα πρωτοφανή υψηλά επίπεδα των NPLs στην Ελλάδα θέτουν σοβαρούς περιορισμούς στη δανειοδοτική ικανότητα των τραπεζών (Louri and Migiakis, 2019), αποδυναμώνοντας έτσι σημαντικά τις επενδύσεις και την οικονομική δραστηριότητα και θέτοντας τη χώρα σε μειονεκτική θέση σε σύγκριση με άλλα μέλη της ζώνης του ευρώ. Τα NPLs, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 2.2 εξακολουθούν να αποτελούν το κρίσιμο πρόβλημα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και της ελληνικής οικονομίας. Ως εκ τούτου, η βαθιά ανάλυση και κατανόηση των καθοριστικών παραγόντων που επιδρούν στα NPLs είναι απαραίτητη προκειμένου να εισαχθούν μέτρα που θα οδηγήσουν στον αποτελεσματικό έλεγχό τους. Το 2020, η πανδημία COVID-19 οδήγησε την ελληνική οικονομία σε βαθιά ύφεση και αποπληθωρισμό και οδήγησε σε αύξηση του

⁸ Στοιχεία σε ατομική βάση

δημοσιονομικού ελλείμματος, της αβεβαιότητας και του πιστωτικού κινδύνου. Νέα NPLs έχουν προστεθεί στα κληροδοτημένα περιουσιακά στοιχεία που υπάρχουν ήδη στους ισολογισμούς των τραπεζών. Αναμένεται ότι τα NPLs που σχετίζονται με τον COVID-19 θα αυξηθούν σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος.

Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 2.3, λόγω της μεγάλης συρρίκνωσης του ΑΕΠ που έφτασε το -9% το 2020, μέτρα δημοσιονομικής στήριξης του ΑΕΠ έχουν ληφθεί για τη στήριξη των επιχειρήσεων και της απασχόλησης (ΤτΕ, 2023). Τέτοια μέτρα, αν και απαραίτητα για τη σταθεροποίηση της σοβαρά πληγείσας οικονομίας, θα αυξήσουν το δημόσιο χρέος και οι ανάγκες εξυπηρέτησής του στο μέλλον ενδέχεται να οδηγήσουν σε φορολογικές αυξήσεις ή άλλες δευτερογενείς επιπτώσεις, οι οποίες θα έχουν συσταλτικό χαρακτήρα.

Πηγή: IMF, 2023

Διάγραμμα 2.3: Εξέλιξη Ετήσιου Ρυθμού Ανάπτυξης του GDP (%)

Επομένως, οι συστημικές τραπεζικές κρίσεις μπορούν να έχουν δραματικό αντίκτυπο, δεδομένου ότι περιλαμβάνουν κινδύνους που προκύπτουν λόγω της δομής του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Liu and Staum, 2010). Οι Kupiec και Ramirez (2009), εξετάζοντας το κόστος του συστημικού κινδύνου στον τραπεζικό τομέα, διαπίστωσαν ότι οι χρεοκοπίες τραπεζών δημιουργούν σημαντικές αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις που μειώνουν την οικονομική ανάπτυξη. Η ελληνική οικονομική κρίση ξεκίνησε αρχικά ως κρίση δημόσιου χρέους που εξελίχθηκε σε κρίση του τραπεζικού τομέα (Mody and Sandri, 2012). Υπό αυτή την έννοια, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έπαιξε σημαντικό ρόλο στην απόδοση της ελληνικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα βίωσε μια ιδιότυπη μεταδοτική τραπεζική κρίση που είχε ως αποτέλεσμα απώλεια παραγωγής και δημοσιονομικό κόστος (σε αναλογία προς το ΑΕΠ) 43,0% και 27,3%, αντίστοιχα (IMF, 2023). Αυτά τα στοιχεία αντιπροσωπεύουν το υψηλότερο κόστος της κρίσης του συστημικού τραπεζικού συστήματος μεταξύ περίπου 18 ευρωπαϊκών χωρών.

Κατά συνέπεια, η ελαχιστοποίηση του προβλήματος των NPLs ήταν και εξακολουθεί να είναι η κύρια προτεραιότητα για τις τράπεζες και τις εποπτικές αρχές ως απαραίτητη προϋπόθεση για το διαμεσολαβητικό τους ρόλο και τη δημιουργία ανάπτυξης. Η οικονομική κρίση οδήγησε στην ανάγκη κατανόησης των παραγόντων που επιδρούν στα NPLs παγκοσμίως. Η ανάπτυξη των NPLs διαχρονικά βασίζεται σε καθοριστικούς παράγοντες που μπορεί να είναι **(α) μικροοικονομικοί (microeconomic factors)** και **(β) μακροοικονομικοί (macroeconomic factors)** (Berger and DeYoung (1997). Η πρώτη κατηγορία αποδίδει το επίπεδο των NPLs σε

παράγοντες τραπεζικού επιπέδου (bank-specific factors), όπως ο ηθικός κίνδυνος (moral hazard), η κακή διαχείριση (bad management), κ.α., ενώ η δεύτερη κατηγορία εστιάζει σε εξωτερικά γεγονότα όπως οι συνολικές μακροοικονομικές συνθήκες μιας χώρας, που είναι πιθανό να επηρεάσουν την ικανότητα των δανειοληπτών να αποπληρώσουν τα δάνειά τους.

Πιο συγκεκριμένα, **κύριοι μακροοικονομικοί παράγοντες** που επηρεάζουν το επίπεδο των NPLs είναι οι κατωτέρω:

- **Επίπεδο και Ρυθμός Μεταβολής του ΑΕΠ (GDP level and change):** Η αύξηση του ΑΕΠ έχει αντίστροφη σχέση με το επίπεδο των NPLs. Κατά τις περιόδους ανάπτυξης, το ΑΕΠ αυξάνεται και το ποσό των NPLs στο τραπεζικό σύστημα μειώνεται. Αυτό αναμένεται μέσω της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών να αποπληρώσουν τα χρέη τους όταν έχουν βρει με πλεόνασμα χρημάτων. Αντίθετα σε περιόδους ύφεσης και οικονομικής επιβράδυνσης, οι δανειολήπτες δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις, οδηγώντας σε υψηλότερα επίπεδα NPLs.
- **Πληθωρισμός (Inflation):** Ο πληθωρισμός επηρεάζει την ικανότητα εξυπηρέτησης του χρέους των δανειοληπτών μέσω διαφορετικών διαύλων και ο αντίκτυπός του στα NPLs μπορεί να είναι θετικός ή αρνητικός. Ο υψηλότερος πληθωρισμός μπορεί να μειώσει την πραγματική αξία των μη εξυπηρετούμενων δανείων και το πραγματικό εισόδημα και συνεπώς τη δυνατότητα εξυπηρέτησης του δανείου. Από την άλλη πλευρά, ο υψηλότερος πληθωρισμός μπορεί να οδηγήσει σε

μείωση του πραγματικού εισοδήματος και, επομένως, να οδηγήσει τους οφειλέτες στο να έχουν διαθέσιμο μικρότερο ποσό κεφαλαίων για την αποπληρωμή του χρέους τους.

- **Ποσοστό Ανεργίας (Unemployment Rate):** Το επίπεδο της ανεργίας μπορεί να σχετίζεται θετικά ή αρνητικά με τα NPLs. Μια μείωση της ανεργίας συνεπάγεται ότι τα NPLs μειώνονται λόγω της ενίσχυσης της ικανότητας εξυπηρέτησης του χρέους των δανειοληπτών. Αντίθετα, διαφορετικές αιτίες μπορεί να οδηγήσουν σε υψηλότερη ανεργία, η οποία επηρεάζει άμεσα τον δανειολήπτη με χαμηλότερο εισόδημα και την ικανότητά του για την έγκαιρη εξόφληση του ανεξόφλητου χρέους του.
- **Πραγματικά Επιτόκια (Real Interest Rates):** Η σχέση μεταξύ επιτοκίων και NPLs είναι έντονα θετική. Μια αύξηση του επιτοκίου ενδέχεται να δυσχεραίνει την αποπληρωμή του χρέους. Αυτό μπορεί να είναι πιο δύσκολο για έναν οφειλέτη, σε περίπτωση που έχει κυμαινόμενο αντί για σταθερό επιτόκιο. Ως αποτέλεσμα, ο οφειλέτης δεν μπορεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του και το επίπεδο των NPLs αυξάνεται.
- **Συναλλαγματική Ισοτιμία (Exchange Rates):** Η συναλλαγματική ισοτιμία είναι ένας άλλος κρίσιμος μακροοικονομικός παράγοντας που επηρεάζει τον όγκο των NPLs. Η επίδραση της συναλλαγματικής ισοτιμίας στα NPLs παραμένει ένα απροσδιόριστο ζήτημα. Η επίδρασή της στα NPLs μπορεί να είναι θετική ή αρνητική. Για χώρες που διαθέτουν σχετικά υψηλό ποσοστό δανεισμού του ιδιωτικού τομέα σε

ξένο νόμισμα, σημαντική υποτίμηση του τοπικού νομίσματος μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αύξηση των NPLs μέσω του ισολογισμού. Αντίστοιχα, μια ανατίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας βελτιώνει τη θέση των δανειοληπτών που έχουν οικονομικές υποχρεώσεις που εκφράζονται σε ξένο νόμισμα.

- **Ιδιωτική Κατανάλωση (Private Consumption):** Η Ιδιωτική Κατανάλωση αποτελεί το σύνολο των δαπανών που πραγματοποιούν οι καταναλωτές και τα νοικοκυριά για την αγορά καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών και καθιστά ένα πολύ σημαντικό μικροοικονομικό παράγοντα που επιδρά στα κόκκινα δάνεια αλλά και στην οικονομική ανάπτυξη μίας χώρας, καθώς αποτελεί κατά μέσο όρο πάνω από το μισό του ΑΕΠ.

Από την άλλη πλευρά, οι **κύριοι μικροοικονομικοί παράγοντες** (Berger και DeYoung, 1997) που επηρεάζουν το επίπεδο των NPLs είναι οι κατωτέρω:

- **Το Μέγεθος της Τράπεζας:** Το μέγεθος της τράπεζας μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση των NPLs καθώς υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ τους. Οι μικρές τράπεζες ενδέχεται να εκτεθούν στο πρόβλημα δυσμενούς επιλογής (adverse selection problem) λόγω έλλειψης επαρκών δεξιοτήτων και εμπειρίας για την αποτελεσματική αξιολόγηση της πιστοληπτικής ποιότητας των δανειοληπτών, ενώ από την άλλη πλευρά θεωρείται πως οι μεγάλες τράπεζες έχουν την ανάλογη εμπειρία και τα κατάλληλα εργαλεία για

την επέκταση του χαρτοφυλακίου δανείων τους όσον αφορά τον ηθικό κίνδυνο (moral hazard) και τα προβλήματα δυσμενούς επιλογής.

- **Η Κερδοφορίας της Τράπεζας:** Λόγω των δεικτών κερδοφορίας μιας τράπεζας, όπως η απόδοση ιδίων κεφαλαίων (Return on Equity - RoE) και η απόδοση περιουσιακών στοιχείων (Return on Assets - RoA), υπάρχει αρνητικός αντίκτυπός τους στα NPLs που διακρατεί. Οι τράπεζες όντας σε ανάπτυξη επιδιώκουν μεγαλύτερη κερδοφορία, αγνοώντας το κόστος κινδύνου με αποτέλεσμα η ύφεση να αυξάνει το επίπεδο των NPLs.
- **Κεφαλαιακή Επάρκεια:** Η κεφαλαιακή επάρκεια μιας τράπεζας μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό των επόμενων επιπέδων των NPLs καθώς υπάρχει αρνητική συσχέτιση με αυτά. Ως αποτέλεσμα για την αντιμετώπιση των κινήτρων ηθικού κινδύνου, μια λιγότερο κεφαλαιοποιημένη τράπεζα αυξάνει την επικινδυνότητα των δανείων του χαρτοφυλακίου της και κατά συνέπεια μπορεί να επηρεάσει την άνοδο των NPLs.
- **«Bad Luck» Hypothesis:** Η υπόθεση της «κακής τύχης» υποδηλώνει ότι οι εξωτερικές εξελίξεις μπορούν να επιταχύνουν τη συσσώρευση των NPLs στον ισολογισμό των τραπεζών, αυξάνοντας περαιτέρω το κόστος που σχετίζεται με τη διαχείριση αυτών των δανείων, όπως η συμπληρωματική παρακολούθηση της αθέτησης υποχρεώσεων από τους δανειολήπτες και τις εξασφαλίσεις τους, ανάλυση κόστους και διαπραγμάτευση πιθανών λύσεων, κόστος κατάσχεσης, περαιτέρω

δαπάνες για την υπεράσπιση του πιστωτικού αρχείου της τράπεζας κατά τη διάρκεια μελλοντικών αναθεωρήσεων κ.α.,

- **«Bad Management» Hypothesis:** Παρατηρείται μια θετική σχέση σε μεταξύ της κακής διαχείρισης όσον αφορά στη αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας (credit scoring) των δανειοληπτών από τις τράπεζες και την αύξηση των NPLs καθώς ενδέχεται οι τράπεζες να παρέχουν δυσανάλογα υψηλό αριθμό δανείων με αρνητική καθαρή παρούσα αξία (Net Present Value – NPV) με αποτέλεσμα τη συσσώρευση των NPLs λόγω της μη ικανότητας των δανειοληπτών να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους.
- **«Moral Hazard» Hypothesis:** Οι τράπεζες με χαμηλή κεφαλαιοποίηση τείνουν να ανταποκρίνονται περισσότερο σε κίνητρα ηθικού κινδύνου, (δηλ. σε περιττή ανάληψη κινδύνου όταν άλλα μέρη αναλαμβάνουν τον κίνδυνο), να αυξήσουν την επικινδυνότητα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου που τελικά οδηγεί σε μεγαλύτερο μερίδιο NPLs μακροπρόθεσμα. Επομένως, η χαμηλή και ανεπαρκής κεφαλαιοποίηση συνδέεται θετικά με τα αυξημένα NPLs. Αυτό βασίζεται στο ότι οι τράπεζες έχουν συγκριτικά λιγότερα κεφάλαια να χάσουν σε ένα πιθανό κραχ (crash) και πολλά να κερδίσουν εάν πραγματοποιηθεί αύξηση του εισοδήματος.

Συμπερασματικά, υπάρχει σημαντική διακύμανση τόσο στις μακροοικονομικές όσο και στις μικροοικονομικές συνθήκες οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν το γενικότερο πρόβλημα των NPLs, σε διαφορετικές χώρες και

οικονομίες. Οι συνθήκες αυτές έχουν μελετηθεί εμπειρικά σε διευρυμένο επίπεδο ώστε να χαρτογραφηθεί το σύνολο των μεταβλητών και παραγόντων που επιδρούν στα NPLs με κύριο στόχο την εύρεση τρόπων αντιμετώπισης της αύξησης αυτής.

2.7 ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΤΩΝ NPLs

Ορόσημο για την ανάπτυξη μιας δευτερογενούς αγοράς NPLs ήταν η εισαγωγή του Νόμου 4354/2015 (ΤτΕ), του λεγόμενου Νόμου για τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (NPL Law). Αρχικά, ο νόμος περί μη εξυπηρετούμενων δανείων προοριζόταν να καλύψει μόνο τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια – εν τω μεταξύ επεκτάθηκε για να καλύψει την εξυπηρέτηση και την απόκτηση όλων των μορφών τραπεζικών πιστωτικών απαιτήσεων. Βασικός πυλώνας του νέου καθεστώτος είναι η δυνατότητα αδειοδοτημένων εταιρειών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, ένα επιχειρηματικό μοντέλο που μέχρι τότε παρέμενε προνόμιο των αδειοδοτημένων πιστωτικών ιδρυμάτων.

Σύμφωνα με το σχετικό νόμο, η διαχείριση δανειακών χαρτοφυλακίων είναι αυστηρά ρυθμιζόμενη επιχείρηση που απαιτεί προηγούμενη άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ). Οι Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (Credit Servicing Firms ή Servicers) έχουν τη μορφή ελληνικής ανώνυμης εταιρείας και ο καταστατικός επιχειρηματικός τους σκοπός είναι αποκλειστικά η διαχείριση τραπεζικών δανείων και πιστώσεων. Ως εκ τούτου, και ως θεμελιώδης αρχή του νέου καθεστώτος, οι αδειοδοτημένοι servicers δεν επιτρέπεται να έχουν οποιοδήποτε οικονομικό συμφέρον στις διαχειριζόμενες απαιτήσεις. Ο περιορισμός να επιδιώκουν μόνο την εξυπηρέτηση των τραπεζικών απαιτήσεων περιορίζει εξίσου την ικανότητά τους να επενδύουν σε οποιοδήποτε άλλο είδος

περιουσιακών στοιχείων, εκτός εάν σχετίζεται αυστηρά με τις συνήθεις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες.

Για το σκοπό αυτό, πρέπει να υποβληθούν εκτενείς πληροφορίες στην ΤτΕ, συμπεριλαμβανομένης της ταυτότητας των άμεσων και έμμεσων δικαιούχων μετόχων, το διοικητικό συμβούλιο και τα ανώτατα στελέχη, το επιχειρηματικό σχέδιο (business plan) κ.α.. Η ΤτΕ πρέπει επίσης να καταλάβει και να αξιολογήσει το επιχειρηματικό σχέδιο και την οργανωτική δομή της οντότητας, καθώς και τις βασικές πολιτικές και διαδικασίες για τη διαχείριση των NPLs που πρέπει να ακολουθηθούν για την εξυπηρέτηση των τραπεζικών δανειακών χαρτοφυλακίων. Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, η ΤτΕ μπορεί να ζητήσει οποιαδήποτε πρόσθετη πληροφορία κρίνει σημαντική για την αξιολόγηση της αίτησης αδειοδότησης.

Όπως υπονοείται, ο παραπάνω νόμος χαράσσει μια σαφή γραμμή μεταξύ της οικονομικής ιδιοκτησίας και της εξυπηρέτησης των μεταβιβαζόμενων δανειακών χαρτοφυλακίων. Τούτου λεχθέντος, προκειμένου οι οντότητες απόκτησης (acquisition entities) να μπορούν να επενδύουν σε χαρτοφυλάκια, ο Νόμος για τα NPLs απαιτεί, κατά τη μεταβίβαση του νομικού τίτλου, να συνάπτεται σύμβαση εξυπηρέτησης μεταξύ του αγοραστή του χαρτοφυλακίου και ενός αδειοδοτημένου Servicer σύμφωνα με τον ελληνικό νόμο περί μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων. Αντίστοιχα, όλα τα δικαιώματα και οι εξουσίες που απορρέουν από τις μεταβιβαζόμενες απαιτήσεις ασκούνται αποκλειστικά στο όνομα και για λογαριασμό του αγοραστή μέσω του αδειοδοτημένου Servicer.

Ο ελληνικός νόμος για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια έθεσε το πλαίσιο για τους Servicers και τους αντισυμβαλλομένους στις συναλλαγές πώλησης δανείων

ώστε να αλληλοεπιδρούν και να δημιουργήσουν μια δευτερεύουσα αγορά γύρω από τα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζικών δανείων. Ωστόσο, μια τέτοια αγορά δεν θα ήταν ελκυστική χωρίς μια σειρά παρεμβάσεων σε επίπεδο επεξεργασίας και διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Πράγματι, οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις έχουν βελτιώσει σημαντικά το νομικό περιβάλλον για τη διαχείριση των NPLs, μεταξύ άλλων μέσω (ΤτΕ, 2010/ 2017/ 2018):

- ο Μεταρρυθμίσεις του πλαισίου αφερεγγυότητας ιδιωτικών και εμπορικών επιχειρήσεων (Reforms of private and commercial insolvency framework): Ο νόμος 4549/2018 επέφερε σημαντικές αλλαγές στους ελληνικούς κανόνες αφερεγγυότητας του ιδιωτικού τομέα (κυρίως βάσει του Ν. 3869/2010). Ο κύριος στόχος τους ήταν να αποτρέψουν την κατάχρηση των διαθέσιμων νομικών προστασιών από στρατηγικούς κακοπληρωτές.
- ο Εισαγωγή νέου προγράμματος εξωδικαστικής διαδικασίας διαχείρισης οφειλών (Out-of-court or OCW workout scheme): Ο OCW εισήχθη τον Μάιο του 2017 και θέσπισε ένα πλαίσιο για τις εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις μεταξύ προβληματικών επιχειρήσεων, δημοσίων πιστωτών, τραπεζών και άλλων πιστωτών. Δυνάμει του Ν. 4469/2017, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν.4549/2018, κάθε ιδιώτης επιχειρηματίας που υπόκειται σε πτώχευση ή νομικό πρόσωπο (εκτός από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα) που αντλεί εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα μπορεί να υποβάλει αίτηση για την έναρξη της εξωδικαστικής διαδικασίας. ρύθμιση οφειλών στην

πλατφόρμα πληροφορικής της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους. Βασική προϋπόθεση για την ένταξη σε τέτοιο πρόγραμμα είναι ο οφειλέτης να είναι σε αθέτηση πληρωμής για τουλάχιστον 90 ημέρες ή να έχει χρηματοοικονομική οφειλή που έχει επαναπρογραμματιστεί μετά την 1.7.2016 ή οφειλή προς εφορίες, οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης ή άλλους φορείς δημοσίου δικαίου (με ανάλογη ισχύ σειράς άλλων ποιοτικών και ποσοτικών προϋποθέσεων).

- ο Ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί: Περαιτέρω, δυνάμει του Ν. 4512/2018, από 21.2.2018 όλοι οι πλειστηριασμοί αναγκαστικής εκτέλεσης διενεργούνται αποκλειστικά μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας που διαχειρίζεται η αρμόδια Ένωση Συμβολαιογράφων Ελλάδος.

Τον Οκτώβριο του 2019, η Ελληνική Κυβέρνηση ανακοίνωσε το Ελληνικό Σχέδιο Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων (Hellenic Asset Protection Scheme – HASP) μέσω της τιτλοποίησης των NPLs, με την ονομασία «Ηρακλής» («Hercules»). Βασίζεται στο αποδεδειγμένο μοντέλο GACS που χρησιμοποιείται στην Ιταλία και η κύρια διαφορά μεταξύ των δύο συστημάτων είναι ότι το HASP θα δραστηριοποιείται στα υψηλόβαθμα ομόλογα (senior tranches) με βαθμολογία BB ενώ η ελάχιστη βαθμολογία GACS είναι BBB. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το προτεινόμενο Σχέδιο Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων (HAPS) του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ), κρίνοντάς το ένα ακόμη καλό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο τα κράτη μέλη μπορούν να βοηθήσουν τις τράπεζες να καθαρίσουν τους ισολογισμούς τους χωρίς να χορηγούν ενίσχυση ή να

στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό. Σκοπός αυτού του σχεδίου είναι να βοηθήσει τις τράπεζες να μειώσουν σημαντικά τον υπάρχοντα όγκο μη εξυπηρετούμενων χαρτοφυλακίων.

Ένα Όχημα Ειδικού Σκοπού (Special Purpose Vehicle – SPV) θα αγοράσει τα NPLs, θα εκδώσει τις ομολογίες (tranches) και θα πληρώσει τέλη (fees) για το πρόγραμμα Hercules στα senior tranches. Το SPV θα αναθέσει σε εξειδικευμένες και ανεξάρτητες εταιρείες τη διαχείρισή τους και την έκδοση ομολόγων που θα αποπληρωθούν με τα έσοδα που προκύπτουν από την ανάκτηση των NPLs. Η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε την εφαρμογή κρατικής εγγύησης για την τιτλοποίηση των NPLs. Το SPV εκδίδει τρεις κατηγορίες ομολόγων, σύμφωνα με την προτεραιότητα εξαγοράς τους, τις οποίες θα διαθέσει στους επενδυτές μακροπρόθεσμα (high-ranking / senior, medium-ranking/ mezzanine, low-ranking/ junior tranches). Τα senior tranches είναι εγγυημένα από το κράτος και το SPV καταβάλλει για αυτά προμήθεια (ασφάλιστρο κινδύνου [risk premium] στον εγγυητή). Η πληρωμή της προμήθειας με όρους αγοράς είναι απαραίτητη προκειμένου να μην θεωρηθεί ως κρατική ενίσχυση (state aid), η οποία απαγορεύεται βάσει συγκεκριμένου νόμου. Ωστόσο, η κρατική εγγύηση θα ενεργοποιηθεί αφού πουληθεί τουλάχιστον το 50% σε επενδυτές συν ένα μερίδιο «mezzanine» και «junior» ομολόγων. Ως εκ τούτου, σε πρώτη φάση τα senior tranches είναι πιθανό να κατέχονται από τράπεζες.

Συμπερασματικά, λόγω του μεγάλου αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων που υπήρχε τα παλαιότερα χρόνια και ακόμη υπάρχει, οι τράπεζες επιβάλλεται να αναπτύξουν τις δικές τους στρατηγικές για τη μείωση των

επισφαλών χρεών τους βάσει του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου και των κατευθύνσεων των εποπτικών αρχών. Σύμφωνα με την ΕΚΤ, οι τράπεζες θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι η στρατηγική τους για την εξάλειψη των NPLs δεν πρέπει να περιλαμβάνει μόνο μία επιλογή στρατηγικής, αλλά συνδυασμό επιλογών για να επιτύχουν τους στόχους τους βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Υπό την καθοδήγηση των ευρωπαϊκών αρχών, οι τράπεζες πρέπει να κατανοήσουν το χαρτοφυλάκιό τους, τη λειτουργική τους ετοιμότητα, τη βάση πελατών και την αγορά τους, προκειμένου να διαμορφώσουν τη δική τους βέλτιστη στρατηγική για τα NPLs.

2.8 ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ NPEs ΑΠΟ ΤΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Τα NPEs και οι νέοι κανόνες διαχείρισης των «ανοιγμάτων υπό ρύθμιση» (forborne exposures), ορίζονται με τον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) της Επιτροπής για τη θέσπιση εκτελεστικών τεχνικών προτύπων όσον αφορά την υποβολή εποπτικών αναφορών από τα ιδρύματα. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο νέος ορισμός των «ανοιγμάτων» (exposures) είναι ευρύτερος των «δανείων», καθώς περιλαμβάνει όλα τα χρεωστικά μέσα (δάνεια, προκαταβολές και χρεωστικούς τίτλους), όπως και ανοίγματα εκτός ισολογισμού. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει, εκτός των ανοιγμάτων με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών, και ανοίγματα «αβέβαιης είσπραξης», τα οποία χαρακτηρίζονται ως μη εξυπηρετούμενα με ποιοτικά κριτήρια, παρόλο που είτε είναι ενήμερα είτε παρουσιάζουν καθυστέρηση μικρότερη των 90 ημερών (ΤτΕ).

Το Μάιο του 2014, η ΤτΕ με την ΠΕΕ 42/30.5.2014 (η οποία τροποποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2015 με την ΠΕΕ 47/9.2.2015) καθόρισε ένα ειδικό πλαίσιο υποχρεώσεων για τη διαχείριση από τα πιστωτικά ιδρύματα των ανοιγμάτων τους σε καθυστέρηση και των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων τους. Το πλαίσιο της ΠΕΕ προέβλεπε υποχρεώσεις όπως καθιέρωση οργανωτικά ανεξάρτητης λειτουργίας διαχείρισης των ανοιγμάτων σε καθυστέρηση και μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, θέσπιση καταγεγραμμένης στρατηγικής διαχείρισης των ως άνω ανοιγμάτων η υλοποίηση της οποίας θα υποστηρίζεται από κατάλληλα μηχανογραφικά συστήματα και διαδικασίες, καθιέρωση υποβολής αναφορών προς τη διοίκηση των πιστωτικών ιδρυμάτων και την ΤτΕ, τυποποίηση και κατάταξη των ρυθμίσεων και λύσεων οριστικής διευθέτησης ευρείας εφαρμογής και άλλα. Τον Αύγουστο του 2016 και στη συνέχεια το Μάρτιο και Απρίλιο του 2018 η Τράπεζα της Ελλάδος με την ΠΕΕ 102/30.8.2016 και τις ΠΕΕ 134/05.03.2018 και ΠΕΕ 136/02.04.2018 τροποποίησε – βελτίωσε περαιτέρω τους πίνακες υποβολής, ώστε να συμπεριληφθούν νέα δεδομένα που θα επιτρέπουν την παρακολούθηση των επιχειρησιακών στόχων βάσει βασικών δεικτών αξιολόγησης (Key Performance Indicators – KPIs) σχετικά με τις ενέργειες των τραπεζών για τη διευθέτηση των NPEs τους, των ενεργειών διαχείρισης των δανείων σε καθυστέρηση σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας, των διαδικασιών πλειστηριασμού στις οποίες συμμετέχουν οι υπόχρεοι υποβολής, τη συμμετοχή των υπόχρεων υποβολής στον Εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών κ.α.. Τον Ιούλιο του 2020 η ΠΕΕ 42/30.5.14 αντικαταστάθηκε από την ΠΕΕ 175/2/29.7.2020, ΕΒΑ/GL/2018/06, μη την οποία

υιοθετούνται κατευθυντήριες γραμμές της ΕΒΑ για την διαχείριση των ΝΡΕs και των ανοιγμάτων υπό ρύθμιση (ΤτΕ, Αντίστοιχες ΠΕΕ).

Τέλος, με τον Κώδικα Δεοντολογίας του Ν.4224/2013 θεσπίζονται γενικές αρχές συμπεριφοράς, οι οποίες έχουν ως στόχο την ενίσχυση του κλίματος εμπιστοσύνης, την αμοιβαία δέσμευση και την ανταλλαγή μεταξύ δανειολήπτη και ιδρύματος της αναγκαίας πληροφόρησης, με στόχο την εξεύρεση λύσεων ρύθμισης ή οριστικής διευθέτησης οφειλών σε καθυστέρηση, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε δανειολήπτη. Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται για συνεργάσιμους δανειολήπτες με τεκμηριωμένη οικονομική δυσχέρεια και για δανειολήπτες – φυσικά πρόσωπα με ειδικά προβλήματα υγείας. Ο Κώδικας Δεοντολογίας δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές στα πιστωτικά ιδρύματα σχετικά με την διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν για το χειρισμό των δανειοληπτών που παρουσιάζουν καθυστερήσεις, καθώς και σε περιπτώσεις με ένδειξη πιθανής καθυστέρησης. Τα στάδια, με σειρά προτεραιότητας, είναι τα εξής: (1) Επικοινωνία με τον δανειολήπτη για δάνειο που αφορά σε αρχική καθυστέρηση, (2) Συγκέντρωση οικονομικών και άλλων πληροφοριών, (3) Αξιολόγηση των οικονομικών στοιχείων του, (4) Πρόταση των κατάλληλων λύσεων στον δανειολήπτη ή οριστική διευθέτηση, (5) Διαδικασία εξέτασης ενστάσεων (ΤτΕ, ΚΔ, 2013).

2.9 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οι βασικές έννοιες και τα χαρακτηριστικά των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, δίνοντας έμφαση στη

διαφορά μεταξύ των εννοιών των NPLs και NPEs και παρουσιάστηκε η στρατηγική για τη διαχείριση και μείωση των NPLs με βάση βέλτιστες πρακτικές και κατευθυντήριες γραμμές από την ΕΚΤ. Στη συνέχεια, παρουσιάστηκε η χρηματοπιστωτική κρίση στην Αμερική καθώς και η Ελληνική κρίση χρέους και ο αντίκτυπος που είχε στην αύξηση του όγκου των NPLs. Επιπρόσθετα, παρουσιάστηκε η ιστορική εξέλιξη των NPLs στην Ελλάδα και οι πραγματοποιήθηκε θεωρητική ανάλυση των παραγόντων που επιδρούν σε αυτά και, τέλος, αναλύθηκε ο νόμος περί μη εξυπηρετούμενων δανείων που αφορά διαχείριση των NPLs από εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, το HAPS καθώς και το πλαίσιο υποχρεώσεων για τη διαχείριση των NPLs από τα πιστωτικά ιδρύματα βάσει πράξεων και διατάξεων της ΤτΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΑ NPLs

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο δόθηκε μια αναλυτική περιγραφή για τον ορισμό των μη εξυπηρετούμενων δανείων και των βασικών εννοιών γύρω από αυτά καθώς και το πως επιδρούν μέσα στο τραπεζικό σύστημα. Επίσης, αναφέρθηκε συνοπτικά και μια σειρά από μακροοικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και έχουν συντελέσει στην αύξησή τους. Στο κεφάλαιο αυτό θα διερευνηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των μη εξυπηρετούμενων δανείων για την Ελλάδα χρησιμοποιώντας τριμηνιαία συγκεντρωτικά δεδομένα για την περίοδο 2003 - 2022. Ειδικότερα, θα χρησιμοποιηθούν οι μεταβλητές που αφορούν στο Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, στο Ποσοστό Ανεργίας, στο Διατραπεζικό Επιτόκιο EURIBOR αλλά και στην Ιδιωτική Κατανάλωση και θα μελετηθεί η συμπεριφορά τους σε σχέση με το αν εμφανίζεται ότι έχουν σημαντική επιρροή στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Τέλος, θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης εμπειρικής έρευνας βάσει των ευρημάτων που θα προκύψουν.

3.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αποτελούν απειλή για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ευημερία της κοινωνίας καθώς θεωρούνται ένας από τους κύριους δείκτες χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στον τραπεζικό τομέα. Τα NPLs αποτελούν αντικείμενο μελέτης για όλες τις χώρες παγκοσμίως και είναι η προϋπόθεση για την αποκατάσταση της λειτουργικότητας των χρηματοπιστωτικών αγορών. Επομένως, τα NPLs και οι καθοριστικοί παράγοντες τους θα πρέπει να μελετώνται και να προσεγγίζονται με αμέριστη σοβαρότητα.

Με βάση τη βιβλιογραφία και τους παράγοντες που φαίνεται να επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, επιλέχθηκαν κάποιοι οι οποίοι θα χρησιμοποιηθούν στην εμπειρική διερεύνηση που θα παρουσιαστεί κατωτέρω. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να ελεγχθεί η επίδραση και ο βαθμός που έχουν οι επιλεγμένοι παράγοντες πάνω στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Οι παράγοντες που επιλέχθηκαν αναλύονται παρακάτω.

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια

Μη εξυπηρετούμενο δάνειο, κοινώς κόκκινο δάνειο, ονομάζεται το τραπεζικό δάνειο που υπόκειται σε καθυστερημένη αποπληρωμή ή είναι απίθανο να εξοφληθεί πλήρως από τον οφειλέτη. Τα NPLs αντιπροσωπεύουν μια μεγάλη πρόκληση για τον τραπεζικό τομέα, καθώς μειώνουν την κερδοφορία των τραπεζών, και συχνά παρουσιάζεται ότι είναι τροχοπέδη για τις τράπεζες να δανείζουν

περισσότερα σε επιχειρήσεις και καταναλωτές, γεγονός που με τη σειρά του επιβραδύνει την οικονομική ανάπτυξη.

Το επίπεδο των NPLs είναι σημαντικό για την οικονομία, καθώς αυτά τα δάνεια επηρεάζουν αρνητικά την κερδοφορία των τραπεζών και απορροφούν πολύτιμους πόρους, περιορίζοντας την ικανότητα των τραπεζών να χορηγούν νέα δάνεια.⁹ Προβλήματα στον τραπεζικό τομέα μπορούν επίσης να μεταδοθούν εύκολα σε άλλους τομείς της οικονομίας, επηρεάζοντας αρνητικά τις προοπτικές για την απασχόληση και την ανάπτυξη. Γι' αυτό η ΕΚΤ στηρίζει τις τράπεζες για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, συμβάλλοντας έτσι στην κατοχύρωση της ασφάλειας και της ευρωστίας του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος.

Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Το πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (Real Gross Domestic Product – Real GDP) είναι ένα μέτρο προσαρμοσμένο στον πληθωρισμό που αντανακλά την αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια οικονομία σε ένα δεδομένο έτος (εκφρασμένη σε τιμές έτους βάσης) και συχνά αναφέρεται ως ΑΕΠ σταθερής τιμής ή διορθωμένο από τον πληθωρισμό ΑΕΠ. Το πραγματικό ΑΕΠ αποτελεί μια μακροοικονομική μεταβλητή που μετρά την συνολική οικονομική παραγωγή μιας χώρας, προσαρμοσμένη στις μεταβολές των τιμών. Επιπλέον, χρησιμοποιείται στις μετρήσεις για την ανάλυση της οικονομικής ανάπτυξης και της αγοραστικής δύναμης με την πάροδο του χρόνου. Αυτό γίνεται με την χρήση του

---

⁹ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ)

αποπληθωριστή τιμών ΑΕΠ, γνωστός ως σιωπηρός αποπληθωριστής τιμών, ο οποίος μετρά τις αλλαγές στις τιμές για όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που παράγονται σε μια οικονομία. Η διαίρεση του αποπληθωριστή με το ονομαστικό ΑΕΠ μας δίνει το πραγματικό ΑΕΠ και εξαλείφει όλες τις επιπτώσεις του πληθωρισμού.

Ποσοστό Ανεργίας

Το ποσοστό ανεργίας (Unemployment Rate) είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού χωρίς εργασία και αποτελεί ένα δείκτη με υστέρηση, που σημαίνει ότι αυξάνεται ή μειώνεται λόγω των μεταβαλλόμενων οικονομικών συνθηκών, αντί να τις προβλέπει. Όταν η οικονομία βρίσκεται σε κακή οικονομική κατάσταση και οι θέσεις εργασίας είναι σπάνιες, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να αυξηθεί. Όταν η οικονομία αναπτύσσεται με υγιή ρυθμό και οι θέσεις εργασίας είναι σχετικά άφθονες, αναμένεται πτώση. Το ποσοστό ανεργίας λειτουργεί επίσης και ως ένας μετρητής του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας.

Διατραπεζικό Επιτόκιο EURIBOR

Το EURIBOR είναι ένα επιτόκιο αναφοράς της αγοράς χωρίς παροχή εξασφαλίσεων το οποίο υπολογίζεται για διάφορες διάρκειες (μίας εβδομάδας, ενός μήνα, τριών, έξι και δώδεκα μηνών). Τη διαχείρισή του έχει αναλάβει το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Χρηματαγορών (European Money Markets Institute – EMMI).

Για να επιτευχθεί συμμόρφωση του επιτοκίου αναφοράς με τον κανονισμό της ΕΕ για τους δείκτες αναφοράς, το ΕΜΜΙ ορίζει το EURIBOR ως το επιτόκιο με το οποίο οι τράπεζες στην ΕΕ και στην Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) μπορούν να αποκτούν κεφάλαια μέσω της χονδρικής αγοράς χωρίς την παροχή εξασφαλίσεων. Το ΕΜΜΙ εφαρμόζει επίσης σταδιακά μια νέα μεθοδολογία υπολογισμού για το EURIBOR, την αποκαλούμενη «υβριδική μεθοδολογία». Αυτή η μέθοδος υπολογισμού λαμβάνει υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερο πραγματικές συναλλαγές, ενώ χρησιμοποιεί και την κρίση εμπειρογνομόνων για τις περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχουν διαθέσιμες πραγματικές συναλλαγές.

Κατανάλωση Νοικοκυριών

Η Ιδιωτική Κατανάλωση (Private Consumption), ή αλλιώς προσωπική κατανάλωση, είναι το σύνολο των δαπανών που πραγματοποιούν οι καταναλωτές και τα νοικοκυριά για την αγορά καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της χώρας. Περιλαμβάνει όλες τις αγορές υλικών και άυλων αγαθών, όπως τρόφιμα, ρουχισμός, υγεία, ψυχαγωγία, μεταφορές και μόρφωση, εκτός από αγορές που κατατάσσονται ως επενδύσεις των νοικοκυριών, όπως είναι η αγορά σπιτιών. Η κατανάλωση είναι σημαντικός παράγοντας της οικονομικής ανάπτυξης μίας χώρας, καθώς αποτελεί κατά μέσο όρο πάνω από το μισό του ΑΕΠ.¹⁰

---

¹⁰ Πηγή: Focus – Economics.com

3.3 ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Αρχικά, πρέπει να ελεγχθεί αν κάθε μεταβλητή είναι στάσιμη, ώστε τα αποτελέσματα από την εφαρμογή της ανάλυσης παλινδρόμησης να είναι όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστα. Ο λόγος του ελέγχου της στασιμότητας είναι ότι σε μια στάσιμη διαδικασία, η διακύμανση μεταξύ δύο διαδοχικών χρονικών περιόδων της εξαρτάται αποκλειστικά από τις χρονικές υστερήσεις και όχι από τη μεταβολή στο χρόνο (Gagnius, 2017). Αντίθετα, σε μία μη στάσιμη διαδικασία, η διακύμανση μεταξύ των χρονικών σημείων επηρεάζεται και από το χρονικό σημείο στο οποίο υπολογίζεται. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι στατιστικοί έλεγχοι που εφαρμόζονται σε μη στάσιμες χρονοσειρές δεν είναι αξιόπιστοι, καθώς η διακύμανση υποεκτιμάται ή υπερεκτιμάται, με αποτέλεσμα να αντλούνται λανθασμένα συμπεράσματα για τη σημαντικότητα των μεταβλητών.

Η διαδικασία ελέγχου της στασιμότητας των χρονοσειρών πραγματοποιείται με τον έλεγχο της ύπαρξης μοναδιαίας ρίζας των Dickey και Fuller (1979). Σύμφωνα με τον έλεγχο αυτό, αν σε ένα απλό αυτοπαλίνδρομο υπόδειγμα υφίσταται μοναδιαία ρίζα, τότε το υπόδειγμα είναι μη στάσιμο, καθώς ακολουθεί υπόδειγμα τυχαίου περιπάτου (random walk). Η μηδενική υπόθεση του ελέγχου ορίζει ότι υπάρχει μοναδιαία ρίζα, έναντι της εναλλακτικής ότι η χρονοσειρά είναι στάσιμη. Αξίζει να σημειωθεί πως αν η μηδενική υπόθεση δεν απορριφθεί για τουλάχιστον μία μεταβλητή, δηλαδή υπάρχει μοναδιαία ρίζα και κατά συνέπεια δεν είναι στάσιμη, τότε η ανάλυση θα πραγματοποιηθεί στις πρώτες διαφορές των μεταβλητών, μέχρι να είναι όλες οι μεταβλητές στάσιμες.

Τα αποτελέσματα των ελέγχων μοναδιαίας ρίζας για τις μεταβλητές της παρούσας ανάλυσης, καταγράφονται παρακάτω. Πιο συγκεκριμένα, στους πίνακες 3.1 ως 3.5 παρουσιάζονται οι στατιστικές του ελέγχου των Dickey – Fuller, οι κριτικές τιμές για επίπεδο σημαντικότητας 1%, 5% και 10%, καθώς και η τιμή p-value με την προσέγγιση του MacKinnon (1994). Παρατηρείται πως για τις μεταβλητές των μη εξυπηρετούμενων δανείων, του ΑΕΠ και της ανεργίας, η στατιστική του ελέγχου είναι μικρότερη κατά απόλυτη τιμή από τις κριτικές τιμές και άρα βρίσκεται εντός του ορίου μη απόρριψης της μηδενικής υπόθεσης, κάτι που επαληθεύεται και από τις τιμές p-value, οι οποίες και στους τρεις ελέγχους λαμβάνουν τιμές υψηλότερες του 0.1. Επομένως, η μηδενική υπόθεση της μη στασιμότητας δεν μπορεί να απορριφθεί για τις συγκεκριμένες μεταβλητές σε κανένα επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

Πίνακας 3.1: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας για τη μεταβλητή NPL

Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs = 79		
Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller			
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	
Z (t)	-1.648	-3.539	-2.907	-2.588

MacKinnon approximate p-value for Z (t) = 0.4580

Πίνακας 3.2: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας για τη μεταβλητή GDP

Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs = 79		
Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller			
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	
Z(t)	-2.485	-3.539	-2.907	-2.588

MacKinnon approximate p-value for Z(t) = 0.1192

Πίνακας 3.3: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας για τη μεταβλητή Ανεργία

Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs = 79		
Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller			
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	
Z(t)	-1.903	-3.539	-2.907	-2.588

MacKinnon approximate p-value for Z(t) = 0.3305

Αντίθετα, οι μεταβλητές των Euribor και της κατανάλωσης έχουν κριτικές τιμές κατά απόλυτη τιμή μεγαλύτερες από ορισμένες κριτικές τιμές, δηλαδή βρίσκονται εκτός των ορίων μη απόρριψης της μηδενικής υπόθεσης. Ειδικότερα, για τη μεταβλητή Euribor απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση της μη στασιμότητας για επίπεδο σημαντικότητας 5%, με το p-value να λαμβάνει τιμή 0.0175 μικρότερη του 0.05, ενώ για τη μεταβλητή της κατανάλωσης απορρίπτεται η αντίστοιχη μηδενική υπόθεση για επίπεδο σημαντικότητας 1%, με το p-value να λαμβάνει τιμή

0.0047 μικρότερη του 0.01. Οπότε, οι συγκεκριμένες μεταβλητές έχουν σημαντικές ενδείξεις ότι είναι στάσιμες.

Πίνακας 3.4: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας για τη μεταβλητή Euribor

Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs = 79		
Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller			
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	
Z (t)	-3.245	-3.539	-2.907	-2.588

MacKinnon approximate p-value for Z (t) = 0.0175

Πίνακας 3.5: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας για τη μεταβλητή Κατανάλωση

Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs = 79		
Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller			
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	
Z (t)	-3.658	-3.539	-2.907	-2.588

MacKinnon approximate p-value for Z (t) = 0.0047

Από τους παραπάνω ελέγχους διαπιστώθηκε ότι τρεις (3) από τις πέντε (5) μεταβλητές της ανάλυσης εμφανίζουν μοναδιαία ρίζα και είναι μη στάσιμες. Για αυτό το λόγο, θα ληφθούν οι πρώτες διαφορές, οι οποίες θα ελεγχθούν με τη σειρά τους για ύπαρξη μοναδιαίας ρίζας. Καθώς όμως οι μεταβλητές πρέπει να βρίσκονται στον ίδιο βαθμό ολοκλήρωσης για την εφαρμογή της ανάλυσης παλινδρόμησης, θα ληφθούν πρώτες διαφορές και για τις πέντε (5) μεταβλητές.

Τα αποτελέσματα από τους ελέγχους μοναδιαίας ρίζας στις πρώτες διαφορές των μεταβλητών καταγράφονται στους Πίνακες 3.6 ως 3.10. Παρατηρείται πως και στις 5 μεταβλητές απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση της μη στασιμότητας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, με 4 από τις 5 να απορρίπτεται και σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Επομένως, με την εφαρμογή πρώτων διαφορών, όλες οι μεταβλητές του δείγματος είναι στάσιμες και η ανάλυση παλινδρόμησης μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς περεταίρω προβλήματα.

Πίνακας 3.6: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας στις πρώτες διαφορές της μεταβλητής NPL

Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs = 78		
Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller			
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	
Z(t)	-3.397	-3.541	-2.908	-2.589

MacKinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0111

Πίνακας 3.7: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας στις πρώτες διαφορές της μεταβλητής GDP

Dickey-Fuller test for unit root Number of obs = 78

Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller		
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value
Z (t)	-11.451	-3.541	-2.589

MacKinnon approximate p-value for Z (t) = 0.0000

Πίνακας 3.8: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας στις πρώτες διαφορές της μεταβλητής Ανεργία

Dickey-Fuller test for unit root Number of obs = 78

Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller		
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value
Z (t)	-3.766	-3.541	-2.589

MacKinnon approximate p-value for Z (t) = 0.0033

Πίνακας 3.9: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας στις πρώτες διαφορές της μεταβλητής Euribor

Dickey-Fuller test for unit root Number of obs = 78

Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller		
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value
Z (t)	-7.741	-3.541	-2.589

MacKinnon approximate p-value for Z (t) = 0.0000

Πίνακας 3.10: Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας στις πρώτες διαφορές της μεταβλητής Κατανάλωση

Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs = 78		
Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller			
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	
Z (t)	-9.984	-3.541	-2.908	-2.589

MacKinnon approximate p-value for Z (t) = 0.0000

Στη συνέχεια, πραγματοποιείται η εκτίμηση παλινδρόμησης στις πρώτες διαφορές των μεταβλητών, με εξαρτημένη μεταβλητή τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Συνολικά θα εκτιμηθούν τέσσερις (4) παλινδρομήσεις, μία (1) για κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή, ενώ θα χρησιμοποιηθεί και μία χρονική υστέρηση της εξαρτημένης μεταβλητής, προκειμένου να αντιμετωπιστούν πιθανά προβλήματα αυτοσυσχέτισης. Οι παλινδρομήσεις που θα εκτιμηθούν είναι οι ακόλουθες:¹¹

$$\Delta NPL = b_1 \Delta GDP + b_2 \Delta NPL_{t-1} + e_t \quad (3.1)$$

$$\Delta NPL = b_1 \Delta Unemployment + b_2 \Delta NPL_{t-1} + e_t \quad (3.2)$$

$$\Delta NPL = b_1 \Delta Euribor + b_2 \Delta NPL_{t-1} + e_t \quad (3.3)$$

$$\Delta NPL = b_1 \Delta Consumption + b_2 \Delta NPL_{t-1} + e_t \quad (3.4)$$

¹¹ Αξίζει να σημειωθεί πως σε καμία από τις παλινδρομήσεις δεν χρησιμοποιήθηκε σταθερός όρος, καθώς για κάθε εκτίμηση ήταν στατιστικά μη σημαντικός και δεν επηρέαζε ουσιαστικά τα τελικά αποτελέσματα.

Τα αποτελέσματα από τις εκτιμήσεις των παραπάνω παλινδρομήσεων καταγράφονται στους παρακάτω Πίνακες 3.11-3.14. Ειδικότερα, στον Πίνακα 3.11 εμφανίζονται τα αποτελέσματα από την παλινδρόμηση της εξίσωσης (3.1). Παρατηρείται πως ο συντελεστής του ΑΕΠ είναι αρνητικός και ίσος με -0.21 , ενώ η στατιστική t είναι μικρότερη από την κριτική τιμή σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, αλλά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη κριτική τιμή σε επίπεδο σημαντικότητας 10%, γεγονός το οποίο επαληθεύεται και από το p -value. Αυτό σημαίνει ότι σε επίπεδο σημαντικότητας 10%, ο δείκτης του ΑΕΠ είναι στατιστικά σημαντικός και συσχετίζεται αρνητικά με το δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Με άλλα λόγια, αν αυξηθεί το ΑΕΠ της Ελλάδας, θεωρώντας σταθερούς τους υπόλοιπους προσδιοριστικούς παράγοντες, αναμένεται να μειωθεί το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Επιπρόσθετα, ο συντελεστής προσδιορισμού ισούται με 0.55 , το οποίο σημαίνει πως οι μεταβλητές του συστηματικού μέρους ερμηνεύουν κατά 55% την εξαρτημένη μεταβλητή των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Πίνακας 3.11: Αποτελέσματα παλινδρόμησης NPL με GDP

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	78
Model	1727.02217	2	863.511084	F(2, 76)	=	47.90
Residual	1370.18143	76	18.028703	Prob > F	=	0.0000
Total	3097.2036	78	39.7077384	R-squared	=	0.5576
				Adj R-squared	=	0.5460
				Root MSE	=	4.246

D.NPL	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
GDP						
D1.	-.2094247	.1082986	-1.93	0.057	-.42512	.0062706
lag	.741716	.0765952	9.68	0.000	.5891635	.8942685

Στον Πίνακα 3.12 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από την εκτίμηση της εξίσωσης (3.2). Σύμφωνα με αυτά, ο συντελεστής της ανεργίας είναι θετικός και ίσος με 0.97, ενώ με βάση τη στατιστική t και το p-value, απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση της μη στατιστικής σημαντικότητας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Άρα σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, ο δείκτης της ανεργίας είναι στατιστικά σημαντικός και παρουσιάζει θετική συσχέτιση με τον δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Αν δηλαδή, η ανεργία αυξηθεί, τότε αναμένεται να αυξηθεί και η τιμή των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ο συντελεστής προσδιορισμού δείχνει πως οι μεταβλητές του συστηματικού μέρους της εξίσωσης (3.2) ερμηνεύουν την εξαρτημένη μεταβλητή κατά 67%.

Πίνακας 3.12: Αποτελέσματα παλινδρόμησης NPL με Ανεργία

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	78
Model	2087.04016	2	1043.52008	F(2, 76)	=	78.51
Residual	1010.16344	76	13.2916242	Prob > F	=	0.0000
Total	3097.2036	78	39.7077384	R-squared	=	0.6738
				Adj R-squared	=	0.6653
				Root MSE	=	3.6458

D.NPL	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Unemployment						
D1.	.9767732	.1722453	5.67	0.000	.633717	1.319829
lag	.5325247	.074656	7.13	0.000	.3838343	.681215

Στον Πίνακα 3.13, ο οποίος απεικονίζει τα αποτελέσματα από την εκτίμηση της εξίσωσης (3.3), διαπιστώνεται πως η στατιστική t της μεταβλητής του Euribor είναι μικρότερη από την κριτική τιμή σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, ενώ το p-value είναι μεγαλύτερο από το 0.05. Επομένως, η μεταβλητή του Euribor δεν είναι στατιστικά σημαντική, ακόμα και σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Αυτό σημαίνει πως ο Euribor δεν ασκεί κάποια επιρροή στη μεταβολή των μη εξυπηρετούμενων δανείων της Ελλάδας.

Πίνακας 3.13: Αποτελέσματα παλινδρόμησης NPL με Euribor

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	78
Model	1671.25351	2	835.626756	F(2, 76)	=	44.54
Residual	1425.95009	76	18.7625011	Prob > F	=	0.0000
Total	3097.2036	78	39.7077384	R-squared	=	0.5396
				Adj R-squared	=	0.5275
				Root MSE	=	4.3316

D.NPL	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
Euribor					
Dl.	.3797976	.4820028	0.79	0.433	-.5801942 1.339789
lag	.7586405	.0841313	9.02	0.000	.5910784 .9262026

Ακόμα, στον Πίνακα 3.14 καταγράφονται τα αποτελέσματα από την εκτίμηση της εξίσωσης (3.4). Σύμφωνα με αυτά, ο συντελεστής της κατανάλωσης είναι θετικός και ίσος με 0.19, ωστόσο η στατιστική t είναι μικρότερη της κριτικής τιμής και το p-value μεγαλύτερο από το 0.05. Όπως παρατηρήθηκε και στην περίπτωση του Euribor, έτσι και η μεταβλητή της κατανάλωσης δεν είναι στατιστικά σημαντική ούτε σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, αλλά ούτε και σε 10%. Οπότε, η κατανάλωση δεν επηρεάζει ουσιαστικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Πίνακας 3.14: Αποτελέσματα παλινδρόμησης NPL με Κατανάλωση

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	78
Model	1665.59763	2	832.798813	F(2, 76)	=	44.21
Residual	1431.60597	76	18.8369207	Prob > F	=	0.0000
Total	3097.2036	78	39.7077384	R-squared	=	0.5378
				Adj R-squared	=	0.5256
				Root MSE	=	4.3402

D.NPL	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Consumption						
Dl.	.1974339	.3500203	0.56	0.574	-.499692	.8945598
lag	.7311174	.0783329	9.33	0.000	.5751039	.887131

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων κάθε μίας παλινδρόμησης, παρατηρήθηκε πως από τις επιλεγμένες μεταβλητές, μόνο δύο επηρεάζουν σημαντικά τη μεταβολή των μη εξυπηρετούμενων δανείων, που είναι το ΑΕΠ και η ανεργία. Από τις συγκεκριμένες μεταβλητές, το ΑΕΠ επηρεάζει αρνητικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ενώ η ανεργία τα επηρεάζει θετικά.

Συμπερασματικά, θεωρώντας τους υπόλοιπους προσδιοριστικούς παράγοντες σταθερούς, μια αύξηση στο ΑΕΠ αναμένεται να οδηγήσει σε μείωση του επιπέδου των μη εξυπηρετούμενων δανείων υποθέτοντας πως τα άτομα έχουν την οικονομική επάρκεια να εξυπηρετήσουν τα δάνεια τους, ενώ μία αύξηση στο επίπεδο ανεργίας, αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων αφού τα άτομα δεν αποπληρώνουν τα δάνεια τους.

3.4 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο μελετήθηκε η επίδραση ορισμένων από τους πιο σημαντικούς παράγοντες πάνω στη διαμόρφωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, με τη χρήση δεδομένων σε τριμηνιαία βάση, για τα έτη 2002-2022. Αρχικά πραγματοποιήθηκε μια βιβλιογραφική ανάλυση των μεταβλητών και στη συνέχεια ακολούθησε η επιλογή των μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν στην οικονομετρική ανάλυση. Στη συνέχεια ελέγχθηκε η στασιμότητα των μεταβλητών με τη χρήση του ελέγχου μοναδιαίας ρίζας των Dickey – Fuller. Παρατηρήθηκε πως οι περισσότερες μεταβλητές δεν ήταν στάσιμες, για αυτό χρησιμοποιήθηκαν οι πρώτες διαφορές τους, οι οποίες ήταν στάσιμες. Έπειτα εκτιμήθηκαν τέσσερις (4) παλινδρομήσεις, ελέγχοντας την ύπαρξη, το βαθμό και την κατεύθυνση της επίδρασης κάθε παράγοντα με τα κόκκινα δάνεια ξεχωριστά. Από τη διαδικασία αυτή, παρατηρήθηκε πως το ΑΕΠ και η ανεργία ήταν οι μόνες μεταβλητές που είχαν στατιστικά σημαντική επίδραση πάνω στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Από αυτές, το ΑΕΠ παρουσίασε αρνητική επίδραση, ενώ η ανεργία θετική. Δηλαδή, θεωρώντας τους υπόλοιπους προσδιοριστικούς παράγοντες σταθερούς, μια αύξηση στο ΑΕΠ αναμένεται να οδηγήσει σε μείωση του επιπέδου των κόκκινων δανείων, ενώ μία αύξηση στο επίπεδο ανεργίας, αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση των δανείων αυτών. Τέλος, ο δείκτης Euribor και ο δείκτης κατανάλωσης, εμφάνισαν θετική επίδραση, η οποία όμως δεν ήταν στατιστικά σημαντική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βουλή των Ελλήνων, “Πρόγραμμα παροχής εγγύησης σε τιτλοποιήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων”, 2019

Εισαγωγή στην Οικονομική Μακροοικονομική, John Sloman, Alison Wride, Dean Garratt, 2017

Μακροοικονομική και στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, N. Gregory Mankiw, Laurence M. Ball, 2013

Παπαδάκης, Ι., “Ο ρόλος των τραπεζών και του κανονιστικού πλαισίου τους: Υποδείξεις της οικονομικής θεωρίας”, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2004

Τραπεζική Οικονομική, Γεράσιμος Σαπουντζόγλου, Χαράλαμπος Πεντότης, 2017

Anastasiou, D., Louri, H., & Tsionas, E. M. (2016). Determinants of non-performing loans: Evidence from euro-area countries. Finance Research Letters

Bansal, R., Pfeiffer, S.E., 1989. Reversible Inhibition of Oligodendrocyte Progenitor Differentiation by a Monoclonal Antibody against Surface Galactolipids. Proc. Natl. Acad. Sci. U. S. A.

Dickey, D. A., and W. A. Fuller, Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root, *Journal of the American Statistical Association* 74: 427–431, 1979

ECB NPL Guidance, Banking Supervision, 2017

European Central Bank - Banking Supervision (ECB – BS), “Guidance to banks on non-performing loans”, March 2017

European Central Bank (ECB), “ECB contribution to the European Commission’s consultation on the review of the EU macroprudential policy framework”, 2016.

European Commission (EC), “State Aid SA.53519 – Greece Hellenic Asset Protection Scheme (“Hercules”)”, 2019

European Systemic Risk Board (ESRB), “Macro prudential approaches to non-performing loans”, January 2019

Financing Economic Growth in Greece: Lessons from the Crisis by Petros M. Migiakis, Helen Louri

Foo, L.C., 2013. Purification of rat and mouse astrocytes by immunopanning. *Cold Spring Harb. Protoc.* 8, 421–432

Foo, L.C., Allen, N.J., Bushong, E.A., Ventura, P.B., Chung, W.S., Zhou, L., Cahoy, J.D., Daneman, R., Zong, H., Ellisman, M.H., Barres, B.A., 2011. Development of a method for the purification and culture of rodent astrocytes. *Neuron* 71, 799–811.

Gagniuc, P.A., *Markov Chains: From Theory to Implementation and Experimentation*, John Wiley & Sons, Amsterdam, 1-235, 2017

MacKinnon, J. G., Approximate asymptotic distribution functions for unit-root and cointegration tests, *Journal of Business and Economic Statistics* 12: 167–176, 1994

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/gr/pdf/2019/12/NPEs_securitization_HERCULES.pdf

<https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/themata-mh-eksyphretoymenwn-anoigmatwn>

<https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekseliksh-daneiwn-kai-kathysterhsewn>

<https://www.imf.org/external/datamapper/profile/GRC>

<https://www.psarakislegal.com/376-kokkina-daneia-se-funds>

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S016517651100530>

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S037842660300273>

www.alphabank.gr

www.bankingnews.gr

www.bankingsupervision.europa.eu

www.bankofgreece.gr

www.ecb.com

www.economist.com

www.esrb.europa.eu

www.eurobank.gr

www.hba.gr

www.img.org

www.nbg.gr

www.piraeusbank.gr

www.worldbank.org

